

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Економічний факультет

ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА В ЗНУ:

***ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ОЧИМА
СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНОГО
ФАКУЛЬТЕТУ***

**Матеріали науково-методичного семінару
23 квітня 2025 року**

Запоріжжя 2025

УДК 378.093.5:33(477.64)
Е 457

Редакційна колегія:

Голова

Череп Алла Василівна

доктор економічних наук, професор, академік
Академії економічних наук, академік Національної
академії наук вищої освіти, Заслужений діяч науки і
техніки України

Члени

редакційної колегії:

Гельман
Валентина Миколаївна

декан економічного факультету Запорізького
національного університету, доктор економічних
наук, професор

Кусакова Юлія
Олександрівна

голова науково-методичної ради економічного
факультету, кандидат економічних наук, доцент
кафедри міжнародної економіки, природних ресурсів
та економіки міжнародного туризму

Затверджено Вченою радою економічного факультету
(протокол № 2 від 22 вересня 2025 р.)

Економічна освіта в ЗНУ: освітній процес очима студентів економічного факультету : матеріали
науково-методичного семінару, м. Запоріжжя, 23 квітня 2025 р. / за ред. А. В. Череп, В. М. Гельман,
Ю. О. Кусакової. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2025. 102 с.

Тези друкуються в авторській редакції.

УДК 378.093.5:33(477.64)
Е 457

Шановні студенти та колеги!

Сучасні виклики, які пов'язані із російсько-українською війною та пандемією коронавірусу, сприяли інтенсивній цифровій трансформації й висунули додаткові вимоги до одного з ключових ресурсів — інтелектуального капіталу. Підготовка фахівців з економіки, фінансів та бухгалтерського обліку в таких умовах повинна бути направлена на формування нової концепції суспільства знань, яке передбачає впровадження інновацій у всі сфери життя та розвиток креативного економічного мислення. Нова концепція знань може бути реалізована за умови впровадження інформаційної економіки та підвищення якості підготовки фахівців на засадах формування культурних цінностей у веденні бізнесу, ділової етики, особистісного самовизначення, а також загальноосвітньої та професійної комунікативної компетенції. Переконана, що реалізація концепції суспільства знань буде мотивувати студентів до самостійної навчальної й наукової діяльності, формування навичок самоосвіти та готовності до постійного вдосконалення знань, які є важливими елементами ефективного навчального процесу.

Мотивація студентів до освоєння нових знань і навичок впливає на інтелектуальний розвиток. Згідно з теорією Віктора Врума, мотивація виникає за умови очікування винагороди, яка відповідає докладеним зусиллям. Щоб сприяти зростанню мотивації студентів, держава повинна забезпечити високоякісну освіту, конкурентний рівень заробітної плати та належні умови праці. Модель інтелектуального розвитку включає такі компоненти: здатність обробляти інформацію, навчатися, взаємодіяти з іншими, критично мислити, адаптуватись до вимог середовища, уявляти абстрактні концепції, соціалізуватися, вирішувати проблеми ефективно, а також враховувати інноваційні тенденції суспільства.

Вважаю, що студентам економічного факультету доцільно врахувати досвід європейських країн, в яких студенти ЗВО дуже багато часу приділяють самоосвіті, самостійній роботі з навчальною та науковою літературою. В Запорізькому національному університеті створено всі необхідні умови для роботи в бібліотеці при підготовці до занять.

Також створено всі необхідні умови для роботи з навчальними матеріалами через систему електронного забезпечення навчання Moodle та відіграє вагому роль

як сучасна інформаційна платформа. Дана система електронного забезпечення навчання охоплює широкий спектр навчального процесу — від передачі інформації студентам і поточного контролю знань через тестування до проведення онлайн-занять та підсумкових оцінок.

Реформування змісту та якості освіти стане результативним лише тоді, коли всі учасники освітнього процесу усвідомлюватимуть його важливість і першочерговість, виходячи із відповідальності за майбутнє країни. Злагоджена співпраця науково-педагогічних працівників, студентів, роботодавців, адміністрації факультету та університету дозволяє досягати поставлених цілей. Особливе місце в цьому займає щорічний науково-методичний семінар «Освітній процес очима студентів», який є прекрасним прикладом такого взаємодії.

Щорічний науково-методичний семінар «Освітній процес очима студентів» направлений на активну участь студентів в обговоренні актуальних питань організації освітнього процесу на економічному факультеті Запорізького національного університету і спонукає до пошуку конструктивних рішень та сприяє не лише підвищенню мотивації студентів до навчання, але й удосконаленню педагогічної діяльності викладачів.

Дякую, в першу чергу, нашим студентам, які активно долучаються до реформування освітнього процесу в Україні. Дякую колегам за наполегливу, самовіддану працю в надзвичайно складних умовах війни. Ваше бажання виховати нове покоління висококваліфікованих фахівців потребує від Вас великої віддачі, високого професіоналізму та таланту Педагога. Бажаю всім отримати на науково-методичному семінарі «Освітній процес очима студентів» відповіді на поставлені запитання щодо удосконалення освітнього процесу в поєднанні з науковою діяльністю, продуктивного діалогу та плідної співпраці!

З повагою,

Алла Василівна Череп

завідувач кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку Запорізького національного університету, доктор економічних наук, професор

Шановні студенти, колеги!

Останні роки стали для всіх нас періодом серйозних випробувань, що визначили нові орієнтири розвитку освіти. Пандемія COVID-19 започаткувала широке впровадження онлайн-навчання та дала старт масштабному експерименту з переведення освітнього процесу у цифровий формат. Водночас воєнні дії в Україні докорінно змінили навчання, поставивши перед академічною спільнотою безпрецедентні виклики. Ми навчилися бути мобільними, адаптивними та відкритими до нових форм здобуття знань, поєднувати традиційні практики із сучасними цифровими інструментами. Для багатьох освітній процес став невіддільним від вимушеного переміщення, волонтерства чи роботи, а для декого – від найвищої місії захисту Батьківщини. Це сформувало унікальний досвід поєднання академічної та громадянської відповідальності.

Сьогодні якість вищої освіти неможлива без інтеграції в європейські освітні та наукові тенденції. Дослідження провідних інституцій ЄС і світових організацій доводять: майбутнє Європи визначається здатністю формувати економіку знань, де вирішальну роль відіграє тісна взаємодія бізнесу, академічної спільноти та органів влади. Регіональний досвід європейських країн показує, що саме університети стають осередками розвитку людського капіталу, інновацій і нових технологій, а освітній процес має готувати студентів до активної участі в цьому «колі взаємного розвитку» – коли знання створюють економіку, а економіка стимулює появу нових знань.

Наше головне завдання – формувати внутрішню мотивацію здобувачів освіти, розвивати креативність, критичне мислення та здатність навчатися впродовж життя. Це стає запорукою не лише професійної реалізації, а й внеску у відновлення та розвиток України.

Щорічний науково-методичний семінар «Економічна освіта в ЗНУ: освітній процес очима студентів економічного факультету» підтверджує, що думка студентів, а також стейкхолдерів економічного факультету є надзвичайно цінною та важливою важливою. Вона допомагає вдосконалювати освітні програми та орієнтувати їх на формування навичок, потрібних у світі цифрової трансформації й

економіки знань.

Ми пишаємося студентами, які попри складні обставини продовжують навчання, представляють факультет за кордоном чи водночас захищають Україну. Ваша стійкість і прагнення до знань – приклад для всіх нас.

Віримо, що спільними зусиллями ми збережемо й примножимо потенціал української освіти, інтегруємо його в європейський простір та зробимо свій внесок у перемогу й відбудову країни. Бажаємо миру, нових звершень та наукових досягнень!

З повагою,

Валентина Миколаївна Гельман

Декан економічного факультету ЗНУ,

доктор економічних наук, професор

ЗМІСТ

ЗМІСТ	7
НАПРЯМ 1. ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДИСТАНЦІЙНОГО ТА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ ЗНУ	10
БЕЗСМЕРТНА В. С., ЧЕРЕП А. В.	10
ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ ОЧИМА СТУДЕНТІВ.....	10
МОМОТОК А.....	15
ОСОБЛИВОСТІ ЗМІШАНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ ЗНУ.....	15
ОПАЛАТЕНКО І. С.	17
ПРОБЛЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ В КОНТЕКСТІ ВИПРОБУВАНЬ ВОЄННОГО СТАНУ	17
ПІКІН Д. А., ЛИНЕНКО А. В.	20
МОЖЛИВОСТІ ПОЄДНАННЯ НАВЧАННЯ ТА РОБОТИ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЕКОНОМІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ЗАПОРІЗЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ.....	20
ФАСТОВЕЦЬ Д. Д.,.....	24
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ОНЛАЙН НАВЧАННЯ	24
ЦУКАНОВА Д. В.....	26
ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ	26
ЧЕПУРНА Т. А., ЗЮГРЕНІЧ Ю. О.	28
ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ ЗНУ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ: ОСОБЛИВОСТІ, НЕДОЛІКИ ТА НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ.....	28
ШМАТКО О. О.	38
ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	38
ЩЕРБА В.О.	41
ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ ДИСТАНЦІЙНОГО ТА ЗМІШАНОГО	

НАВЧАННЯ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ ЗНУ	41
НАПРЯМ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	44
ХУДОЯН Г., ПРОСКУРІНА Н. М.	44
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	44
ЧВАН В., ДАШКО І.М.	47
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	47
НАПРЯМ 3. ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАННЯ MOODLE НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ .	58
ЖЕЛЯЗ О. А.	58
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДИСТАНЦІЙНОГО ТА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ ЗНУ	58
ЛОБОДА Д.В., ПРОКОФ'ЄВ С.Г., СЬОМЧЕНКО В.В.	62
ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАННЯ MOODLE НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ	62
МОРОЗ А. Ю.	66
ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАННЯ MOODLE НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ	66
НАПРЯМ 4. ПРОПОЗИЦІЇ СТУДЕНТІВ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО ТА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ	71
БАТЕРУК Я.	71
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗВ'ЯЗКУ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ ІЗ ЗАПИТАМИ СТЕЙКХОЛДЕРІВ НА КАФЕДРІ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	71
БРУСЕНЦЕВ В. В.	74
ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ СПОРТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УНІВЕРСИТЕТІ ПІД	

ЧАС ВІЙНИ	74
ЖЕЛЯЗ О. А., УДОДОВА Я. В.	78
ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ	78
ЛЮБАСЕНКО К. О., САЄНКО О. Р.	81
ОПТИМІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ СТУДЕНТІВ У ЗАПОРІЗЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ.....	81
РУДНІК О. Р.	84
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ЗНУ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ.....	84
ШАДРІН В.	87
ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ПОКРАЩЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ	87
НАПРЯМ 5. ПРОПОЗИЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ	
ГЕЛЬМАН В. М.	91
ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ОСВІТНІХ СТУДЕНТСЬКИХ ПРОЕКТІВ ТА ДИПЛОМНИХ РОБІТ	91
КУСАКОВА Ю. О.	95
УДОСКОНАЛЕННЯ ФАХОВОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ КАФЕДР ФАКУЛЬТЕТУ ЩОДО КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ	95
ПРОСКУРІНА Н. М., ПУШКАРЬ І. В.,.....	97
ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ ПРИ ВИКЛАДАННІ ОБЛІКОВО- АНАЛІТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН ЯК ЗАСІБ АКТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	97

НАПРЯМ 1. ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДИСТАНЦІЙНОГО ТА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ ЗНУ

БЕЗСМЕРТНА В. С.,

здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,

ОПП «Фінанси і кредит»,

ЧЕРЕП А. В.,

д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів,

банківської справи, страхування та фондового ринку

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ ОЧИМА СТУДЕНТІВ

У статті розглядається процес навчання на економічному факультеті очима студентів. Економічний факультет є складним та багатогранним навчальним середовищем, де формуються справжні професіонали своєї справи, які здатні визначити найефективніші способи розвитку економіки. За офіційним навчальним планом та звітами часто залишається невидимою картина навчального процесу крізь призму безпосередніх його учасників – студентів. Враження від навчання є дуже важливим тому що, очікування, задоволеність та критика допомагають краще зрозуміти потреби студентів.

Ключові слова: навчальний процес, економічний факультет, якість освіти, студентське життя, зворотній зв'язок, працевлаштування, студентський досвід.

Постановка проблеми: Студентський досвід навчання на економічному факультеті є багатогранним процесом та включає не тільки теоретичне засвоєння матеріалу, а й взаємодію з одногрупниками, викладачами, участь у позанавчальній діяльності, а також очікування щодо професійного майбутнього у бажаній сфері. Важливо розуміти сприйняття студентами різних аспектів навчального процесу, задоволеність якістю освіти, актуальність навчальних дисциплін та звісно ж можливість застосування знань, що є критично важливим для виявлення потенційних проблемних зон та визначення шляхів оптимізації освітнього процесу.

Мета дослідження: Ця стаття має на меті дослідити навчальний процес на економічному факультеті очима студентів, виявити ключові аспекти їхнього досвіду, проблемні зони та позитивні моменти, що формують їхнє ставлення до навчання та майбутньої професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження: Вступивши на економічний факультет у 2023 році, я мала багато уявлень про навчання у Запорізькому національному університеті, мої очікування були виправдані. За два роки навчання, я вже здобула деякий досвід, тому мені є що розповісти:

Сприйняття теоретичних дисциплін та практичних занять. Я навчаюсь на освітній програмі «Фінанси і кредит». Багато студентів відзначають фундаментальну важливість теоретичних знань, ми вивчає дуже багато цікавих та корисних дисциплін, наприклад: фінанси, статистика, гроші і кредит та багато інших додаткових курсів. На мою думку, дисципліни закладають необхідний базис для аналітичного мислення та розуміння економічних процесів. Я помітила, що на економічному факультеті дуже влучно поєднують теоретичну та практичну складову навчання. На парах ми використовуємо різні сайти та проводимо дослідження реальних проблем з якими стикаються банки, підприємства, тощо. Також, до наших занять долучають практиків та представників різних підприємств, що дозволяє нам більше зануритись у проблеми економіки сьогодення. Важливо зазначити, що економічний факультет не зупиняється на базисних дисциплінах, у кожного студента є можливість обрати додаткові дисципліни, які йому сподобаються, наприклад: безпека життєдіяльності, дисципліни, що пов'язані з історією, математикою, англійською та багато інших. На своєму факультеті я провела анонімне опитування «Чи задоволені студенти якістю навчання на економічному факультеті» (рис. 1).

Рисунок 1 – Оцінка студентами якості навчання на економічному факультеті станом на 01.04.2025 р.

Дослідження показало (рис. 1), що 36 % студентів повністю задоволені якістю навчання, 64 % задоволені якістю навчання, але мають деякі пропозиції для покращення, та 0 % студентів, які не задоволені навчанням. Ми бачимо, що результат є доволі позитивним, студенти економічного факультету будуть мати змогу висловити свої пропозиції щодо підвищення якості навчання на щорічній конференції «Навчальний процес очима студентів».

Взаємодія з викладачами. Зв'язок з викладачами є дуже важливим, бо їх роль у здобутті освіти є фундаментальною. На першому курсі нас додали у чат з куратором нашої групи, який постійно на зв'язку та допомагає вирішувати різні питання. Загалом, ми маємо дуже багато способів комунікації з викладачами: платформа Moodle є дуже зручною, окрім матеріалу для навчання вона містить у собі усі дані про викладачів, їх номер телефону та пошту. Саме це спрощує комунікацію. Також платформа Zoom. На цій платформі нам проводять лекції та практичні заняття, якщо потрібно, ми маємо змогу приєднатись у відведений час та вирішити усі свої питання з викладачем.

Студентське життя та можливість саморозвитку. Важливу роль, окрім навчання, займає позанавчальна діяльність. Участь у студентському

самоврядуванні, наукових гуртках, спортивних секціях, культурних заходах та волонтерських проектах сприяє розвитку комунікативних навичок, лідерських якостей та розширенню кругозору. Студенти, які активно залучені до студентського життя, відзначають позитивний вплив цього на їхню адаптацію, мотивацію та загальне задоволення від навчання. Нам надають достатньо інформації про позанавчальну діяльність, щоб кожен зміг знайти справу до душі, наприклад я вже другий рік поспіль беру участь у студентській весні, бо це можливість проявити себе, продемонструвати таланти та знайти багато друзів.

Працевлаштування. Економічний факультет надає усі можливості для працевлаштування та проходження практики. Студентам надають не тільки теоретичні, а й практичні знання, що є дуже важливим для працевлаштування. Окрім того, що кожного року викладачі інформують нас про можливість працевлаштування, на офіційному сайті ЗНУ є окремий розділ, що спрощує пошук роботи після закінчення навчання.

Висновки з проведеного дослідження: Проведене дослідження навчального процесу на економічному факультеті Запорізького національного університету очима студентів, зокрема другого курсу освітньої програми «Фінанси і кредит», демонструє загалом позитивну оцінку якості навчання.

Результати анонімного опитування засвідчили високий рівень задоволеності студентів: 36% повністю задоволені та 64% задоволені, але мають певні пропозиції щодо покращення. Відсутність студентів, абсолютно незадоволених навчанням, свідчить про сприятливе освітнє середовище та ефективну організацію навчального процесу.

Отримані дані підтверджують, що студенти визнають фундаментальну важливість теоретичних знань та відзначають вдаль поєднання теорії з практикою. Активне використання інтерактивних методів навчання, залучення практиків та можливість проведення досліджень реальних економічних проблем сприяють глибшому розумінню дисциплін та формуванню практичних навичок.

Важливим аспектом є ефективна комунікація з викладацьким складом, що забезпечується різноманітними каналами зв'язку, такими як чати з кураторами,

платформа Moodle та Zoom. Це сприяє оперативному вирішенню питань та отриманню необхідної підтримки.

Позитивно оцінюється студентами активне студентське життя та надання широких можливостей для саморозвитку через участь у студентському самоврядуванні, наукових гуртках, спортивних та культурних заходах. Залученість до позанавчальної діяльності сприяє соціалізації, розвитку особистих якостей та підвищенню загальної задоволеності навчанням.

Наголошується на достатній підготовці до майбутнього працевлаштування, що забезпечується не лише теоретичними знаннями, але й практичною спрямованістю навчання та можливостями для проходження практики.

Вважаємо також за доцільне долучати студентів до участі не лише до міжнародних проектів та грантів, а і до реалізації державних науково-дослідних тем. Саме така позиція дозволить студентам реалізувати свій науковий потенціал.

Незважаючи на загалом позитивну картину, наявність пропозицій щодо покращення від 64 % опитаних студентів вказує на потенційні напрямки для подальшої оптимізації навчального процесу. Можливість висловити ці пропозиції на щорічній конференції «Навчальний процес очима студентів» є важливим механізмом зворотного зв'язку та сприяє постійному розвитку економічного факультету.

МОМОТОК А.,

здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
ОПП «Управління персоналом та економіка праці»

ОСОБЛИВОСТІ ЗМІШАНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ ЗНУ

Аристотель казав: “Знання цінується не за те, що ви знаєте, а за те, як ви використовуєте це знання.” *Аристотель*

Дистанційне та змішане навчання якоюсь мірою зараз усім студентам розв'язує руки. Здобувач може знаходитись в будь-якому кутку світу чи на роботі та навчатися одночасно, це є з одного боку позитивним, адже університет може продовжувати надавати освіту студентам, які мігрували через війну, або змушені працювати, через складну фінансову ситуацію в родині. Головний важіль цьому має бути, на мою думку, бажання навчатись! Основний недолік он-лайн форми навчання, яка була в мене, і з яким зіштовхуються студенти з найпершого курсу непоінформованість, не знання викладачів та одногрупників, що повинно бути в студента першочергово що надалі впливає на навчання, але перевагою є зараз те, що студенти все ж мають можливість відвідувати університет тому що впроваджено змішану форму навчання – це є позитивним фактором.

Викладачі університетів поважні люди котрі мають великі знання і досвід кожен у своїх дисциплінах, впроваджують інтерактивні методи навчання тощо, зіштовхуються з небажанням здобувачів бути присутніми на парах, або імітувати присутність, через вимкнену камеру, це свідчить лише про зневагу до викладача та університету, тому це можна віднести до недоліків змішаної форми навчання, яка має і он-лайн складову, також через безпекову ситуацію в місті студенти не завжди мають бажання відвідувати заняття оф-лайн.

Скажи мені, і я забуду, покажи мені, і я запам'ятаю, дай мені зробити – і навчуся. *Бенджамін Франклін*

Беручі до уваги велику відсутність студентів викладачі приділяють увагу на лекціях додаючи приклади та реальний досвід з котрими зіштовхнуться молоді

спеціалісти. Однак іноді зробити та почути про щось завжди є як небо та земля. Реальний самостійний малий досвід роботи з розрахунками в програмі та перегляд її буде сильнішим ніж просто побачити на слайді. Студенти на багатьох дисциплінах з дозволу викладача записують через ZOOM відео для виконання лабораторних робіт тим самим покращуючи результати ніж просто побачити на слайдах і самостійно робити лабораторну в тому ж Excel. Тому я можу зробити висновок, що змішана форма навчання є не досконалою, але зважаючи на певні зовнішні фактори єдиною формою, яка може реалізовувати освітній процес, на обирати навчатися чи ні – тільки за студентом, адже не зважаючи на форму освіти, викладачі надають повний спектр знань і той, хто має бажання вчитися обов'язково здобуде необхідний багаж знань!

ПРОБЛЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ В КОНТЕКСТІ ВИПРОБУВАНЬ ВОЄННОГО СТАНУ

Дистанційне навчання стало ключовим інструментом забезпечення безперервності освіти в Україні під час повномасштабного вторгнення Росії, що почалося у лютому 2022 року. Зокрема, для Запорізького національного університету (ЗНУ), розташованого в регіоні з інтенсивними бойовими діями, перехід на онлайн-освіту є не лише адаптацією до обставин, але й викликом для збереження якості підготовки студентів, зокрема на факультеті економіки. Актуальність теми зумовлена масштабним впливом війни на вищу освіту: за даними звіту Світового Банку, 21% вищих навчальних закладів України пошкоджено або зруйновано [1], а кількість абітурієнтів скоротилася з 1,3 млн у 2021-22 до 1,1 млн у 2022-23 роках [2].

Ці зміни вимагають аналізу проблем дистанційного навчання та пошуку ефективних рішень, щоб забезпечити студентам доступ до знань і підтримати їхню мотивацію в умовах війни.

Однією з головних проблем є технічні обмеження, викликані руйнуванням інфраструктури. Війна пошкодила фізичні ресурси, які забезпечували можливість онлайн-занять. В ході руйнувань енергетичної інфраструктури, в країні вводилися планові та непланові вимкнення світла, що значно ускладнювало сам процес дистанційного навчання як для викладачів, так і студентів. Також від технічних обмежень страждає якість освіти, не у всіх студентів є пристрої, які б забезпечувала якісний аудіо- та відео-зв'язок. Через ці нюанси процес дистанційного навчання значно ускладнюється і може не відповідати якості освіти.

Психологічний тиск, спричинений війною, значно впливає на мотивацію студентів. Стрес, тривожність і відчуття ізоляції призводять до зниження інтересу до навчання. Наприклад, 27% студентів ВНУ ім. Лесі Українки повідомили про

відчуття відірваності від університетської спільноти через дистанційний формат [3]. Особливо це стосується першокурсників, для яких відсутність соціального контакту ускладнює адаптацію та знижує залученість до навчального процесу.

Дистанційне навчання також ускладнює контроль за академічним процесом. Онлайн-формат полегшує академічну нечесність, таку як списування та використання сторонньої допомоги, що робить оцінку знань студентів менш об'єктивною.

Ще одною складною проблемою є переїзд студентів за кордон. Цей процес ускладнює дистанційне навчання через зменшення технічних можливостей в умовах пересування, студенту потрібен деякий час для адаптації та влаштування за кордоном, за цей час в нього буде менше можливостей відвідувати онлайн-заняття та навіть виконувати завдання заочно. Також, внаслідок переїзду, у здобувачів освіти за кордоном може впасти мотивація до отримання знань в Україні, оскільки їм потрібно шукати засоби для забезпечення життя в іншій країні, цей процес може включати бюрократичні процедури щодо оформлення соціальних виплат та пошук працевлаштування. Окремою проблемою може стати відтік студентів, що проживають за кордоном, з українських вишів до іноземних закладів.

Незважаючи на складність ситуації, існують шляхи вирішення, які можуть допомогти подолати ці виклики.

Одним із можливих шляхів вирішення проблем дистанційного навчання в умовах війни є покращення технічної інфраструктури. Зокрема, це може включати забезпечення студентів та викладачів необхідними пристроями через грантові програми або співпрацю з благодійними організаціями, а також створення безпечних точок доступу до інтернету в регіонах, де це можливо. Для зменшення впливу перебоїв з електропостачанням доцільно використовувати асинхронне навчання – надання доступу до записаних лекцій, що дозволить студентам переглядати матеріал у зручний час. В ЗНУ вже частково задіяли подібні ініціативи для вирішення технічної проблеми, університет виділив для відвідування окрему аудиторію з постійним доступом до комп'ютерів, інтернету та електроживлення.

Важливим напрямом є надання психологічної підтримки. Створення онлайн-центрів для консультацій з психологами допоможе студентам справлятися зі

стресом і тривожністю, а також підвищить їхню мотивацію до навчання. У ЗНУ діє подібна психологічно-консультаційна підтримка студентів, але вона недостатньо просувається і не всі студенти проінформовані щодо її існування.

Особливу увагу слід приділити підтримці студентів, які перебувають за кордоном. Для них важливо забезпечити адаптивний підхід до навчання, враховуючи часові пояси, технічні умови та їхні особисті обставини. Доцільним є запровадження партнерських програм з іноземними університетами, щоб дозволити студентам тимчасово навчатися за межами України, не втрачаючи зв'язку з українською освітньою системою.

У підсумках можна зазначити, що перехід на дистанційне навчання в ЗНУ та у закладах вищої освіти в цілому спрямований на забезпечення безпеки для здобувачів освіти. Він дає змогу навчатися для студентів які не можуть собі дозволити денно відвідувати університет і робить навчання можливим в зоні, що знаходиться неподалік від ведення інтенсивних бойових дій. Але в цього процесу є і негативні наслідки, які полягають в відсутності технічних можливостей у студентів для реалізації освітнього процесу, втрати мотивації до навчання серед відсутності соціального контакту і психологічний стрес внаслідок бойових дій та проблему відтоку студентів за кордон. Ці проблеми мають шляхи до вирішення, деякі з яких ЗНУ уже впровадив. Загалом дана тема не є простою і її вирішення потребує додаткових зусиль і більш глибоких досліджень.

Використані джерела

1. Ukraine - Third Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3) : February 2022 - December 2023. World Bank. URL: <https://surli.cc/rospvk>
2. One in five HE institutions damaged or destroyed in war. University world news. URL: <https://www.universityworldnews.com/post.php?story=20240301072602780>
3. Online Learning and War: How Pandemic Experience Can Help Ukrainian Education? Democratic Initiatives Foundation URL: <https://dif.org.ua/en/article/distance-learning-en>

ПІКІН Д. А.,

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,

ОПП «Управління персоналом та економіка праці»

ЛИНЕНКО А. В.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри управління персоналом і маркетингу

МОЖЛИВОСТІ ПОЄДНАННЯ НАВЧАННЯ ТА РОБОТИ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЕКОНОМІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ЗАПОРІЗЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

В сучасних умовах поєднання навчання з роботою вже стало звичним явищем для значної частини здобувачів вищої освіти в Україні. Економічний факультет Запорізького національного університету (ЗНУ) не є винятком. Із кожним роком кількість здобувачів вищої освіти, які надають перевагу працевлаштуванню вже під час навчання, стає дедалі більше.

Раніше такі тенденції простежувались переважно на старших курсах навчання. Особливої актуальності цей аспект набув у реаліях сьогодення, пов'язаних із російсько-українською війною. Це зумовлюється як об'єктивними причинами (потребою фінансового забезпечення, нестабільністю ринку праці, підвищеними вимогами до професійного досвіду), так і суб'єктивними (прагненням до самореалізації, здобуття практичних навичок, розширення особистісного потенціалу тощо).

Проте таке поєднання породжує низку викликів, що впливають як на якість здобуття вищої освіти, так і на психоемоційний стан самих здобувачів вищої освіти. Можливі наслідки у вигляді зниження академічної успішності, хронічної втоми, дефіциту часу для навчання і відпочинку, а також інші актуалізують необхідність дослідження цієї проблематики.

Питання поєднання навчання та роботи, а також пов'язані з цим проблеми здобувачів вищої освіти розглядалися в наукових публікаціях, авторами яких є, зокрема С. Артеменко, М. Колеснік, Н. Корчакова. Наприклад, С. Артеменко разом із робочою групою дослідила основні фактори соціалізації студентів в умовах

змішаного навчання [1].

В науковій статті, автором якої є М. Колеснік, висвітлені актуальні проблеми сучасної студентської молоді щодо адаптації до змішаного навчання, нових життєвих обставин, викликів професійного становлення, пов'язаних із набуттям професійних навичок, що часто зумовлюють працевлаштування ще під час навчання [2].

Найбільш широко проблему поєднання навчання з роботою висвітлила у своїй науковій праці Н. Корчакова. Вона проаналізувала мотиваційний аспект набуття економічної незалежності здобувачами вищої освіти шляхом поєднання навчання з роботою. Також дослідниця визначила причини такої мотивації та дійшла висновку, що «негативним наслідком цих тенденцій є втрата системності та послідовності у засвоєнні студентами професійних знань, відсутність у них можливостей виконувати навчальні завдання у повному обсязі» [3].

Поєднання освітнього процесу та трудової діяльності здобувачами вищої освіти може мати як позитивні, так і негативні наслідки. Не зважаючи, що з кожним роком попит на працевлаштування у здобувачів вищої освіти зростає, проблема залишається ще недостатньо дослідженою сучасними науковцями.

Одним із важливих інститутів соціалізації виступає заклад вищої освіти, в якому здобувачі вищої освіти адаптуються до життя в суспільстві шляхом засвоєння норм поведінки та способів міжособистісних відносин [1]. Типовий студентський вік охоплює період від 16 до 22 років. Це особливий етап життєвого шляху, що характеризується завершенням процесів фізіологічного дорослішання, трансформацією соціального статусу молоді особи, переходом від залежного становища до часткової або повної самостійності. В цей період відбувається інтенсивний розвиток особистісної структури, формуються нові психічні якості та індивідуальні особливості.

Саме на цьому етапі життя особистість прагне незалежності від батьків, що проявляється і в бажанні самостійно заробляти гроші та контролювати власний бюджет [3]. Вважаємо, що це і є основною причиною для того, щоб поєднувати своє навчання із трудовою діяльністю. Внаслідок такого рішення постає питання, як встигати все та зробити це таким чином, щоб отримати якісну вищу освіту. Більшість

надають перевагу роботі, що забирає багато часу та, на думку багатьох, є важливішою в порівнянні з отриманням знань. Це і є проблемою закладів вищої освіти, адже викладачі просто не знають, як втримати увагу студента та зацікавити до освітнього процесу. Натомість є і той відсоток студентської молоді, яка намагається все ж таки поєднувати ці два аспекти. На основі власного досвіду поєднання освітнього процесу та трудової діяльності обґрунтовані декілька корисних порад, які допоможуть ефективно комбінувати дані аспекти в своєму житті.

Планування часу – формування реалістичного та збалансованого розпорядку дня. Насамперед слід врахувати всі наявні зобов'язання: навчальні заняття, робочий графік, час на підготовку до занять, виконання завдань, а також обов'язкові періоди для відпочинку. Рекомендується спочатку скласти перелік усіх запланованих справ на тиждень, а потім розподілити їх у межах щоденного розкладу. Важливим аспектом є резервування часу на непередбачувані обставини та психоемоційне відновлення. Регулярні перерви та особистий час є необхідними для запобігання перевтоми та збереження працездатності. Баланс між навчанням, працею й особистим життям сприяє загальному благополуччю кожної особистості.

Використання цифрових інструментів для планування – сучасні цифрові інструменти значно спрощують планування часу. Онлайн-календарі (наприклад, Google Calendar) допомагають організувати розклад і нагадують про важливі події. Додатки для управління завданнями, як-от Todoist або Trello, дають змогу структурувати справи, встановлювати пріоритети та відстежувати виконання. Для підвищення концентрації ефективними є таймери за методом Pomodoro, які чергують періоди роботи та відпочинку. Використання таких ресурсів сприяє кращому тайм-менеджменту, знижує рівень стресу та допомагає ефективно поєднувати навчання з роботою [2].

Пріоритизація завдань – важливо визначити, які завдання потребують негайного виконання, а які можна відкласти або делегувати. Для цього корисно використовувати метод Матриці Ейзенхауера, що розподіляє завдання на чотири категорії: «важливі та термінові» (виконуються негайно), «важливі, але не термінові» (плануються на потім), «термінові, але не важливі» (делегуються), «не важливі та не термінові» (відкладаються чи виключаються). Корисно виділяти

«золоті години» – час максимальної продуктивності, для виконання складних завдань. Наприклад, якщо ви більш ефективно працюєте вранці, використовуйте ці години для навчальних завдань, що вимагають концентрації.

Самодисципліна – ключ до успішного поєднання навчання та роботи. Важливо встановити чіткі звички та графік, наприклад, визначити певні години для освітньої та трудової діяльності. Такі ритуали з часом стають автоматичними, тим самим полегшуючи виконання завдань навіть без мотивації. Ще одним способом є розділення великих завдань на менші, що допомагає уникнути перевантаження та зберігати концентрацію. Винагороджуйте себе за виконання важких завдань, бо це підтримує самодисципліну та допомагає не збиватися з курсу.

Поєднання навчання та роботи є важливим аспектом студентського життя, що має як переваги, так і виклики. Працевлаштування дає можливість набути практичних навичок і забезпечити фінансову незалежність, але також може призвести до перевантаження та зниження академічної успішності. Для ефективного поєднання цих сфер важливі навички тайм-менеджменту, самодисципліни, вміння розставляти пріоритети своїх справ і використання цифрових інструментів, які допомагають із організацією часу. Підтримка здобувачів вищої освіти науково-педагогічними працівниками економічного факультету ЗНУ щодо створення збалансованого розкладу та розвитку самодисципліни є необхідною умовою для успішності студентської молоді і в навчанні, і в роботі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артеменко С. Б., Фляшнікова А. Б., Оніщук І. І., Артеменко В. О. Сучасні чинники соціалізації студентської молоді у вищих навчальних закладах. *Grail of science*. 2023. № 31. С. 287–290.
2. Колеснік М. А. Актуальні проблеми сучасної студентської молоді: необхідність взаємодії учасників освітнього процесу. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 41 (1). С. 117–121.
3. Корчакова Н. Поєднання освітньої та трудової діяльності як реалізація прагнення студентської молоді до економічної сепарації. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 12 : Психологічні науки*. 2021. Вип. 13. С. 60–73.

ФАСТОВЕЦЬ Д. Д.,

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,

ОПП «Маркетинг»,

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ОНЛАЙН НАВЧАННЯ

У наш час дуже гостро постає питання щодо онлайн навчання студентів: їх комфорту, якості навчання, безпеки тощо. У цій роботі будуть детально представлені всі основні переваги та недоліки такого виду роботи.

До основних переваг можна віднести декілька пунктів і почати варто саме з якості навчання. Університет – це місце, де люди отримують знання та необхідні для роботи навички, тому якість навчання повинна бути на потрібному рівні. У форматі онлайн навчання студент має можливість адаптувати цей процес під себе, роблячи відео-записи лекцій, якщо він не має змоги прослухати їх зараз, роблячи швидкі скріншоти слайдів з важливою інформацією, роблячи для себе певні нотатки для практичних занять, якщо студент сильно хвилюється та почати виконувати завдання одразу без необхідності витратити час на поїздки з університету додому та маючи при цьому всі потрібні йому інструменти для роботи прямо під рукою. Це створює більш продуктивні умови для навчання, адже процес йде швидше за рахунок відсутності поїздок з дому до університету та можливості використати свої знання вже одразу після закінчення пари. Натомість такий підхід має й свої недоліки і перше – це відсутність живої комунікації. Студенти спілкуються у такій ситуації лише через чати та конференції, при цьому не отримуючи нового досвіду зі сфери комунікації з людьми, що може сильно перешкоджати у майбутньому, коли студентові потрібно буде вливатися у колектив на роботі. Другий недолік – відсутність якісної практики. Є спеціальності для яких дуже важлива практика саме в оф-лайн форматі і не лише задля перевірки вивченого матеріалу, але й для того, що б на реальних прикладах розкрити та довести матеріал студентам. До таких спеціальностей можна віднести лікарів, біологів, хіміків, маркетингологів та інше.

Далі хотілося б поговорити про безпеку. Оскільки студенти навчаються онлайн, це унеможлиблює спроби ворога завдати втрат серед студентів через

банальну відсутність їх всіх в одному місці, тобто онлайн-формат мінімізує ризики масового скупчення людей, що в умовах війни є надзвичайно важливим. Також варто наголосити, що під час онлайн навчання освітній процес може не перериватися через повітряні тривоги, якщо вчитель буде впевнений, що всі студенти у безпечних місцях, що також добре може вплинути на якість навчання.

Окрім цього онлайн-формат під час воєнного стану відкриває можливості для певної категорії студентів: тих, хто залишився на окупованих територіях та тих, що знаходяться за кордоном. Не дивлячись на проблеми з відстанню такі студенти все одно мають змогу отримувати знання та диплом саме в українських університетах та повноцінно навчатися.

Як висновок можна сказати, що онлайн-формат має багато переваг: студентам легше вчитися та адаптовуватися до навчання, вони мають змогу навчатися з будь-якої точки світу, а також онлайн-формат надає змогу студентам отримувати знання навіть під час кризових ситуацій: пандемія, війна, катаклізми. Натомість такий стиль має й свої недоліки: відсутність розвитку навичок комунікації, що у майбутньому може створити проблеми при адаптації у колектив на робочому місці чи у створенні власного кола зв'язків, а також відсутність повноцінних практичних занять, які можуть бути такими важливими особливо для деяких спеціальностей.

ЦУКАНОВА Д. В.,

здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,

ОПП «Міжнародна економіка»

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Дистанційне навчання стало однією з найбільш актуальних тем у сфері освіти, особливо в період війни та пандемії COVID-19, що змусило більшість закладів освіти перейти на онлайн-формат. Економічний факультет ЗНУ не став винятком і швидко адаптував освітній процес до нових реалій. Оцінка переваг та недоліків дистанційного навчання є важливою для вдосконалення освітнього процесу та підвищення його ефективності.

Безперечним перевагами дистанційного навчання є:

- гнучкість та мобільність: здобувачі освіти можуть навчатися у будь-який зручний для них час і з будь-якого місця. Це дозволяє поєднувати навчання з роботою, стажуваннями чи іншими обов'язками;
- доступність навчальних ресурсів: всі навчальні матеріали, такі як лекції, презентації, відео та тести, доступні в електронному вигляді, що полегшує їх використання та повторне опрацювання;
- індивідуалізація освітнього процесу: здобувачі освіти можуть обирати власний темп навчання, зосереджуючись на темах, які потребують більше уваги.
- використання сучасних технологій: онлайн-платформи дозволяють інтегрувати інтерактивні елементи (тести, вікторини, обговорення), що підвищує мотивацію здобувачів освіти.
- економія ресурсів: відсутність необхідності добиратися до університету дозволяє економити час і гроші на проїзд, а також знижує витрати закладу на утримання аудиторій.

Проте, варто виділити і недоліки дистанційного навчання:

– обмежене живе спілкування: відсутність безпосереднього контакту з викладачами та одногрупниками може призводити, на жаль, до зниження мотивації та якості засвоєння знань;

– технічні проблеми: дистанційне навчання потребує стабільного доступу до Інтернету та сучасного обладнання, проте не у всіх є такі можливості, що створює певні бар'єри;

– складнощі з практичними заняттями: деякі дисципліни, особливо практичного спрямування (наприклад, бухгалтерський облік чи фінансовий аналіз), важко повноцінно опанувати без аудиторних занять;

– проблеми самодисципліни: в онлайн-форматі студентам часто важко організувати свій час та зосередитися на навчанні без зовнішнього контролю.

– психологічні наслідки: тривала ізоляція та відсутність звичних соціальних контактів можуть негативно впливати на психоемоційний стан студентів.

Таким чином, дистанційне навчання має низку значних переваг, що роблять його сучасним і затребуваним форматом освіти. Проте воно не позбавлене суттєвих недоліків, які слід враховувати при плануванні освітнього процесу. Оптимальним рішенням може бути запровадження змішаної форми навчання, що поєднує онлайн- і офлайн-компоненти, забезпечуючи гнучкість та ефективність освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Переваги та недоліки дистанційного навчання. URL: <https://kerivnyk.info/perevahy-ta-nedoliky-dystantsijnoho-navchannya>
2. Плюси та мінуси дистанційного навчання – JustSmart. URL: <https://justsmart.com.ua/uk/blog/plyusy-ta-minusy-dystancziijnogo-navchannya/>
3. Дистанційне навчання: погляд студентів «ЕПФК ЗНУ». URL: <https://epkznu.com/дистанційне-навчання-погляд-студен/>

ЧЕПУРНА Т. А.,

здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,

ОПП «Фінанси і кредит»,

ОГРЕНИЧ Ю. О.,

д.е.н., професор, професор кафедри фінансів, банківської справи,

страхування та фондового ринку

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ ЗНУ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ: ОСОБЛИВОСТІ, НЕДОЛІКИ ТА НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

В умовах сьогодення вища освіта функціонує під впливом постійних викликів, які спричинені пандемією COVID-19, повномасштабною війною. Вищезначене обумовило необхідність швидкої адаптації заклади вищої освіти до нових реалій шляхом впровадження та розвитку власних підходів до змішаного навчання. Дані трансформаційні зміни також відбулися на економічному факультеті Запорізького національного університету, адже викладачами запроваджено сучасні інтерактивні методи, підходи до навчання з метою постійного вдосконалення освітнього процесу, підвищення його якості. Поряд з цим, важливим завданням є дослідження поточної ситуації щодо освітнього процесу на економічному факультеті в умовах змішаного навчання задля виявлення недоліків, а також формування рекомендацій до покращення.

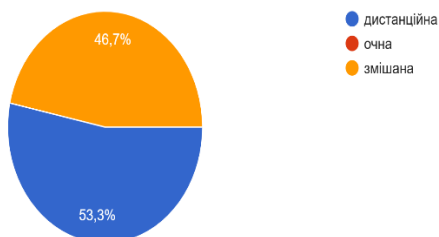
З метою вивчення питання щодо якості змішаного навчання на економічному факультеті ЗНУ нами було сформовано, розповсюджено серед студентів Google Форму з переліком питань, які стосувалися збору загальної інформації, дослідження стану використання технологій у дистанційному та змішаному навчанні, оцінки організації дистанційного та змішаного навчання, формування пропозицій щодо вдосконалення навчального процесу. В опитуванні взяли участь 30 здобувачів вищої освіти з економічного факультету.

Слід відзначити, що основою для аналізу слугують результати опитування студентів економічного факультету [1]. Врахування студентської оцінки є

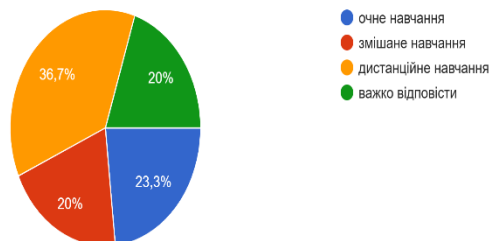
критично важливим для розробки ефективних освітніх стратегій, що відповідатимуть як сучасним вимогам ринку праці, так і потребам здобувачів вищої освіти в складних умовах сьогодення [2].

Враховуючи опрацьовані результати опитування можна відзначити, що студенти мають неоднозначне ставлення до різних форм навчання (рис. 1) [1]. Незважаючи на те, що більшість респондентів (53,3%) на момент опитування навчалися у дистанційному форматі, а 46,7% – у змішаному, думки щодо найефективнішої форми навчання розділилися. Найбільша частка студентів (36,7%) вважає найефективнішою формою саме дистанційне навчання. Поряд з цим, значна частина здобувачів віддає перевагу очному (23,3%) та змішаному (20%) формам навчання, а ще 20% вагалися з відповіддю. Щодо особистих вподобань студентів до вибору форми навчання слід відзначити, що 56,7% віддають перевагу дистанційного формату, тоді як змішаному – 36,7%, а очному – лише 6,7%.

У якій формі проходить ваше навчання?
30 відповідей

Яку форму навчання ви вважаєте більш ефективною?
30 відповідей

Якій формі навчання Ви віддаєте перевагу?
30 відповідей

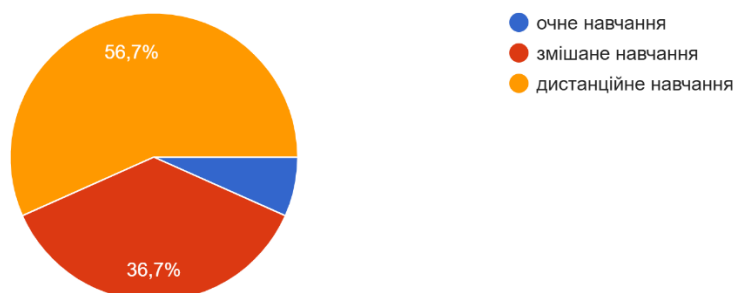

Рисунок 1 – Відповіді здобувачів вищої освіти щодо використання форм навчання в освітньому процесі ЗНУ. Джерело: складено автором на основі [1]

Одним із важливих питань в рамках анкетування є дослідження компетентностей, отриманих здобувачами під час дистанційного/змішаного навчання (рис. 2). Серед основних компетентностей, відзначених студентами [1], найчастіше згадуються:

– **розвиток самоорганізації:** дистанційний формат вимагає вищого рівня самодисципліни та вміння керувати власним часом, адже 60% студентів вважають найкориснішою компетенцією для майбутньої кар'єри;

– **робота з цифровими платформами:** можливість переглядати записані лекції та матеріали в зручний час, використання інтерактивних підходів до навчання (зазначили 20% студентів);

– **вміння працювати самостійно, в команді:** можливість навчатися з будь-якого місця, гнучкий графік, економія часу та коштів на дорогу, можливість поєднувати навчання з роботою (зазначили 10% студентів).

Які компетентності, отримані під час дистанційного/змішаного навчання, ви вважаєте найбільш корисними для майбутньої кар'єри?
30 відповідей

Рисунок 2 – Перелік важливих компетентностей, які отримані здобувачами вищої освіти під час дистанційного/змішаного навчання. Джерело: складено автором на основі [1]

Водночас, існують недоліки та виклики у процесі дистанційного навчання (рис. 3.1-3.3):

– **технічні проблеми:** якість інтернет-зв'язку та наявність стабільного електропостачання (особливо актуально в умовах воєнного стану) є найбільшим

фактором впливу для 33,3% студентів. Також згадувались технічні проблеми з обладнанням у викладачів (рис. 3.1);

Який із нижченаведених факторів найбільше впливає на ваше навчання у дистанційному форматі?
30 відповідей

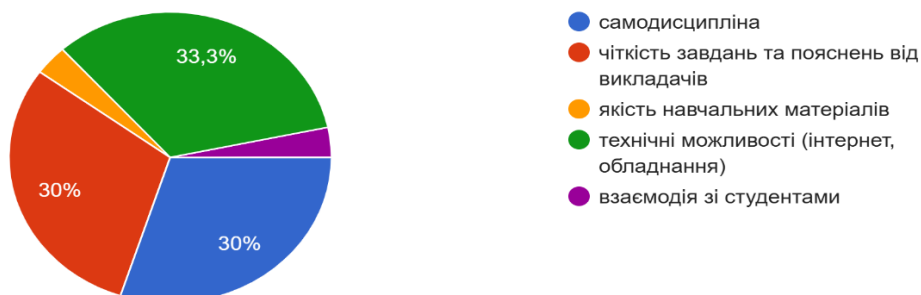

Рисунок 3.1 – Перелік факторів впливу на якість навчання у дистанційному форматі. Джерело: складено автором на основі [1]

– **втома від екрану:** більшість студентів відчують певну втому від тривалого використання комп'ютера (46,7% – «так, але це не критично», 13,3% – «так, значно більше, ніж при очному навчанні») (рис. 3.2);

Чи відчуваєте ви втому або перенавантаження через тривале використання комп'ютера під час дистанційного навчання?
30 відповідей

Рис. 3.2. Перелік факторів впливу на якість навчання у дистанційному форматі [1]

– **самодисципліна:** хоча розвиток самоорганізації є перевагою, вона також є викликом – цей фактор, поряд із чіткістю завдань, найбільше впливає на навчання для 30% респондентів;

– **соціальна взаємодія:** хоча 70% студентів зазначили, що взаємодія з одногрупниками залишилася на тому ж рівні, 16,7% вказали на її погіршення. Змішаний формат частково вирішує цю проблему, надаючи можливості для «живого спілкування» (рис. 3.3).

Як ви оцінюєте взаємодію з одногрупниками під час дистанційного навчання?
30 відповідей

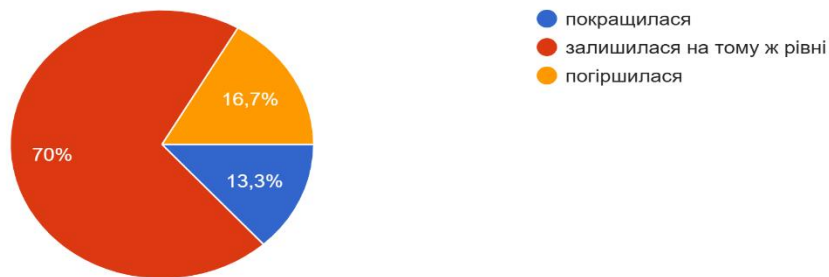

Рис. 3.3. Перелік факторів впливу на якість навчання у дистанційному форматі [1]

В освітньому процесі на економічному факультеті активно використовуються сучасні технології (рис. 4). Основними платформами для проведення занять є Zoom та Google Meet, що підтверджується відповідями студентів [1]. Важливу роль відіграє система електронного навчання Moodle, адже переважна більшість студентів позитивно оцінює зручність її використання: 40% поставили оцінку «5» (дуже зручно), а 43,3% – «4» (зручно). Moodle слугує не лише репозитарієм навчальних матеріалів, але й платформою для виконання інтерактивних завдань.

Як ви оцінюєте зручність використання Moodle для навчання? (за 5-бальною шкалою)

30 відповідей

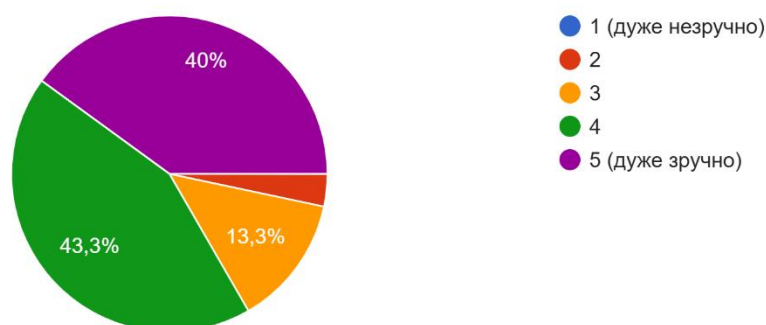

Рис. 4. Стан використання системи Moodle на економічному факультеті для навчання [1]

Більшість студентів (73,3%) підтвердили регулярне використання інтерактивних методів (тести, відео-лекції, опитування, кейси) під час навчання (рис. 5) [1]. Здобувачі відзначили, що використання інтерактивних методів має такі переваги:

- сприяють кращому засвоєнню та запам'ятовуванню матеріалу;
- підвищують зацікавленість та залученість до навчального процесу;
- розвивають критичне мислення та навички командної роботи (при використанні групових завдань);
- надають можливість швидкого зворотного зв'язку;
- допомагають візуалізувати складні концепції та освоювати сучасні цифрові інструменти.

Чи використовували інтерактивні завдання (тести, відео-лекції, опитування, кейси) під час дистанційного/змішаного навчання?

30 відповідей

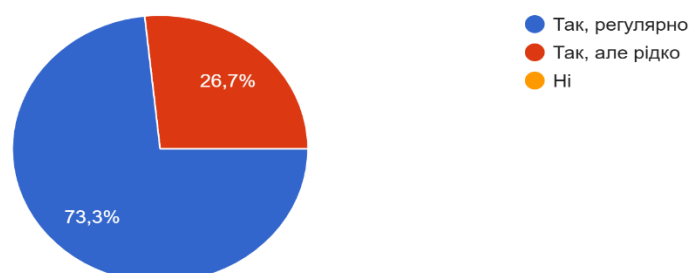

Рис. 5. Стан використання інтерактивних завдань під час дистанційного навчання [1]

Організація самостійної роботи є ключовим елементом як дистанційного, так і змішаного навчання, особливо в умовах воєнного стану, коли синхронна присутність на заняттях може бути ускладнена через повітряні тривоги чи перебої зі зв'язком/електроенергією. Більшість студентів (76,7%) вважають, що часу на виконання завдань відводиться достатньо (рис. 6) [1].

Чи достатньо часу відводиться на виконання завдань під час дистанційного навчання?
30 відповідей

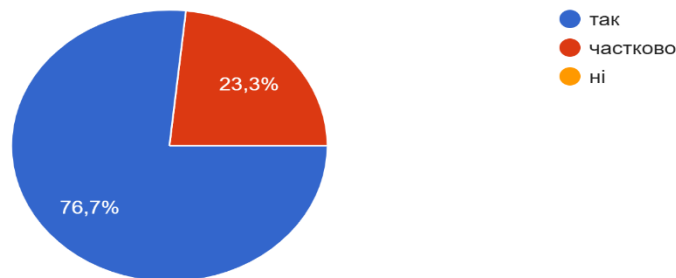

Рис. 6. Стан достатності часу на виконання завдань під час дистанційного навчання [1]

Також важливим питанням є дослідження форм роботи під час дистанційного навчання та здобувачі віддали перевагу самостійному опрацюванню матеріалів (33,3%), використанню онлайн-лекцій у форматі конференцій (26,7%) (рис. 7). Це свідчить про важливість надання якісних, структурованих навчальних матеріалів та чітких інструкцій для самостійної роботи, що підтверджується і тим, що чіткість завдань є ключовим фактором впливу для 30% студентів.

Який формат роботи під час дистанційного навчання вам подобається найбільше?

30 відповідей

Рис. 7. Різновиди роботи під час дистанційного навчання [1]

Аналіз відповідей студентів дозволяє сформулювати низку конкретних пропозицій, спрямованих на покращення організації та підвищення якості навчального процесу на економічному факультеті ЗНУ:

1. Технічне та методичне забезпечення – забезпечити стабільні технічні можливості для викладачів (якість зв'язку, обладнання); впровадити практику запису лекцій та розміщення їх на Moodle для асинхронного доступу студентів, які не змогли бути присутніми онлайн; використовувати інтерактивні інструменти та платформи (наприклад, Kahoot, Quizlet, Mentimeter, онлайн-дошки типу Miro чи Jamboard) для урізноманітнення практичних занять.

2. Зміст та форми роботи – збільшити кількість командних завдань та проєктної роботи, орієнтованої на розв'язання реальних кейсів. Запрошувати фахівців-практиків, експертів галузі та роботодавців для проведення гостьових лекцій, майстер-класів, що посилять практичну спрямованість навчання [3].

3. Організація та комунікація – оптимізувати розклад занять, враховуючи специфіку змішаного формату (наприклад, зручніше розміщення очних днів); покращити комунікацію між студентами та викладачами, забезпечуючи постійний зворотний зв'язок у робочий час; розглянути можливість створення ефективніших каналів комунікації між студентським самоврядуванням (старостами) та адміністрацією факультету; для змішаного формату – збільшити кількість днів для очного навчання, якщо це дозволить безпекова ситуація [4].

Загалом, студенти демонструють високий рівень адаптації до нових умов навчання. Задоволеність якістю викладання є досить високою (80% оцінили на «4» або «5»), а рівень задоволеності зворотним зв'язком від викладачів є стовідсотковим у позитивному діапазоні (рис. 8) [1]. Це свідчить про значні зусилля викладацького складу факультету в підтримці якості освіти.

Наскільки ви задоволені якістю викладання у дистанційному/змішаному форматі? (за 5-бальною шкалою)
30 відповідей

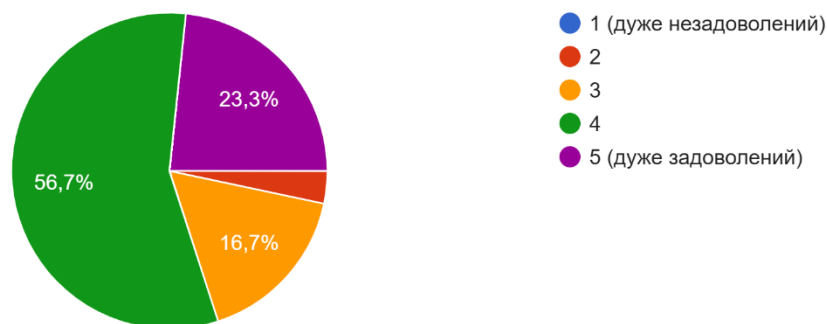

Рис. 8. Рівень задоволені серед здобувачів якістю викладання у дистанційному/змішаному форматі [1]

Досвід дистанційного та змішаного навчання на економічному факультеті ЗНУ, проаналізований крізь призму студентського опитування [1], демонструє успішну адаптацію освітнього процесу до складних умов сьогодення. Студенти високо цінують гнучкість, зручність та можливості для розвитку самоорганізації, самодисципліни, які надають нові формати навчання. Технологічна інфраструктура, зокрема платформи Zoom, Google Meet та Moodle, активно використовується і позитивно оцінюється студентами. Крім того, здобувачі відзначають можливість робити завдання незалежно від терміну здачі, спілкування з викладачами й одногрупниками під час змішаного навчання, високу якість освітнього процесу, доступність навчальних матеріалів, використання інтерактивних підходів до навчання, а також поєднання теорії і практики, що сприяє формуванню програмних результатів навчання.

Водночас, існують виклики, пов'язані з технічними обмеженнями, втому від тривалої роботи за комп'ютером та необхідністю високої самодисципліни. Подальше вдосконалення освітнього процесу потребує уваги до технічного забезпечення викладачів, розширення використання інтерактивних методик, посилення практичної спрямованості навчання через залучення фахівців-практиків, а також оптимізації розкладу та комунікації.

Найціннішим результатом навчання в нових умовах студенти вважають розвиток навичок самоорганізації та тайм-менеджменту (60%), що є критично важливим для успішної кар'єри. Врахування студентських пропозицій та постійний діалог між учасниками освітнього процесу є ключовими факторами для подальшого підвищення якості освіти на економічному факультеті ЗНУ та підготовки висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців.

Список використаних джерел

1. Дослідження переваг та недоліків дистанційного і змішаного навчання на економічному факультеті ЗНУ. URL: https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSc98Mqog8mGF8BH5WX6A0yshcvx_AsJkDTKSGcKFCm_msFyiA/viewform (дата звернення: 20.04.2025).

2. Про підготовку закладів освіти до нового навчального року та проходження осінньо-зимового періоду 2024/2025 року. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-pidhotovku-zakladiv-osvity-donovoho-navchalnoho-roku-ta-prokhodzhennia-osinno-zymovoho-periodu-20242025-roku> (дата звернення: 20.04.2025).

3. Новини пресслужби ЗНУ. *Запорізький національний університет*. URL: https://www.znu.edu.ua/cms/index.php?action=news/view&start=0&site_id=27&lang=ukr (дата звернення: 20.04.2025).

4. Миронов Ю. Б., Миронова М. І. Переваги та недоліки дистанційного навчання. *Кафедра менеджменту Львівського торговельно-економічного університету*. URL: <https://kerivnyk.info/perevahy-ta-nedoliky-dystantsijnoho-navchannya> (дата звернення: 20.04.2025).

ШМАТКО О. О.,

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня

ОПП «Фінанси і кредит»,

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Навчання в Запорізькому національному університеті є ключовою складовою формування особистості здобувачів вищої освіти, його професійного розвитку та соціалізації. Для здобувачів вищої освіти освіта є не лише можливість отримати знання, а й як можливість для особистого зростання, самореалізації та підготовки до майбутнього дорослого життя.

Запровадження дистанційного навчання на економічному факультеті стало необхідною мірою безпеки для студентів. Всі заклади освіти були переведенні на дистанційну форму навчання, що було необхідністю задля забезпечення безпеки здобувачів вищої освіти та продовження навчального процесу [1].

На економічному факультеті студенти прагнуть, щоб навчання було практикоорієнтованим, а здобуті знання можна було застосувати у реальних ситуаціях. Важливу роль у цьому відіграють практичні та лекційні заняття, проходження практики, стажування. Окрім того, освітній процес сприяє розвитку критичного мислення, комунікаційних навичок та здатності приймати самостійні рішення.

В умовах дистанційного навчання на економічному факультеті викладач відіграє роль не інформатора знань, а наставника. Студенти очікують від викладача компетентності, доступності, відкритості до діалогу та справедливого оцінювання. Довіра, що виникає між студентом та викладачем підвищує ефективність навчання та зацікавленість до знань. Викладачі на факультеті постійно надають зворотній зв'язок та підтримують студентів.

Сучасні методи викладання підлаштовуються під умови, що склалися. Університет повинний підлаштовувати методи викладання задля збереження зацікавленості навчальним процесом серед студентів. Найбільш ефективним і

практичним методом викладання для економічного факультету Запорізького національного університету стало онлайн-навчання. Сучасні технології дають змогу викладачам у повному обсязі донести інформацію по своїй дисципліні до студента, впроваджувати інтерактивні методи навчання, що сприяє засвоєнню отриманих знань, формуванню навичок.

Навчання на економічному факультеті це також взаємодія між студентами. Дружня атмосфера, підтримка, залученість до колективних робіт сприяє покращенню комунікації та розвиває навички командної роботи. Студенти повинні зрозуміти, що під час працевлаштування навички роботи в команді будуть необхідними.

Перевагою дистанційного навчання для студентів є гнучкість навчального процесу. Саме дистанційне навчання на економічному факультеті дає можливість навчатися з будь-якої точки, маючи лише доступ до Інтернету. Факультет також йде на зустріч студентам, які поєднують навчання та роботу, надаючи студентам індивідуальні графіки навчання, що дозволяє їм підлаштовуватись до плану навчання і здобувати необхідні знання та навички.

Основним напрямом покращення дистанційного навчання на економічному факультеті ЗНУ є регулярне залучення до онлайн-навчання фахівців-практиків. Саме фахівці з практичним досвідом можуть поділитись своїми знаннями та більше розповісти про особливості роботи за фахом. Дана практика допоможе студентам засвоїти теоретичні знання, набути практичних навичок, ознайомитися із особливостями роботи за спеціальністю.

Зараз студенти прагнуть отримувати якісну освіту, яка відповідає міжнародним стандартам. Задля підвищення якості освіти на економічному факультеті важливим є подальше впровадження новітніх освітніх технологій, збільшення частки практичних занять з метою формування практичних навичок. На економічному факультеті, в умовах дистанційного навчання, постійно впроваджуються заходи до підвищення якості освіти в дистанційному форматі, враховуються побажання здобувачів вищої освіти через їх участь в соціологічних дослідженнях, обговоренні освітніх програм, конференціях тощо. Наприклад, 09 травня 2024 року, на конференції було обговорено як студенти бачать освітній

процес, де кожен міг розповісти про переваги та недоліки дистанційного навчання [2].

Даний симбіоз є ключовим фактором для якісного покращення освіти, який неодмінно принесе якісні результати в майбутньому.

Таким чином, дистанційне навчання на економічному факультеті – це не лише передача знань, а й створення умов для гармонійного розвитку особистості, формування необхідних компетенцій та забезпечення комфортного навчального середовища.

Список використаних джерел:

1. Через воєнний стан усі заклади освіти перейшли на дистанційне навчання. Нова українська школа. URL: <https://nus.org.ua/2022/02/24/cherez-voyennyj-stan-usi-zaklady-osvity-perejshly-na-dystantsijne-navchannya/> (дата звернення: 18.03.2025).

2. На економічному факультеті обговорили, як студенти бачать освітній процес. Запорізький національний університет. URL: https://www.znu.edu.ua/cms/index.php?action=news/view_details&news_id=62748&lang=ukr&news_code=na-ekonomichnomu-fakultetu-obgovorili--yak-studenti-bachat-osvitnij-protses (дата звернення: 18.03.2025).

ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ ДИСТАНЦІЙНОГО ТА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ ЗНУ

У сучасному світі освіта зазнає значні трансформації, зумовлених технологічним прогресом і глобальними викликами, такими як пандемія COVID-19 та війна в Україні. Дистанційне та змішане навчання стали невід’ємною частиною освітнього процесу в багатьох університетах, зокрема на економічному факультеті Запорізького національного університету (ЗНУ). Це явище не є тимчасовим – воно стало новою реальністю освітнього процесу, що вимагає глибокого осмислення, адаптації та аналітичного осмислення як з боку адміністрації університету, так і з боку студентів та викладачів.

Дистанційне навчання дало змогу зберегти безперервність освітнього процесу у складних умовах, забезпечивши доступ до знань незалежно від місця перебування студента. Однією з головних переваг цієї форми стало те, що вона дозволяє гнучко планувати свій день, поєднувати навчання з іншими видами діяльності, що особливо важливо для студентів, які поєднують навчання з роботою або мають інші обов’язки. Крім того, дистанційний формат дав можливість вільно повертатися до навчальних матеріалів, переглядати відеолекції, повторювати незрозумілі теми у зручний час. Це значно підвищило індивідуалізацію навчального процесу. Викладачі, у свою чергу, почали ширше використовувати сучасні цифрові інструменти — презентації, інтерактивні тести, відео- та аудіоматеріали, що підвищило візуальну привабливість навчального контенту.

Водночас дистанційне навчання виявило низку серйозних недоліків. Найвідчутнішим з них є нестача живого спілкування між студентами та викладачами. Такий контакт, особливо на економічному факультеті, де важливу роль відіграє обговорення, аналіз кейсів та колективне вирішення задач, має велике значення. Часто студенти відчували зниження мотивації до навчання, з’являлись проблеми з самодисципліною. Крім того, не всі мали стабільне підключення до інтернету або сучасне технічне обладнання. В умовах обмеженого доступу до

ресурсів дистанційне навчання посилює освітню нерівність. Особливо складно проходити практичні заняття, які потребують присутності у спеціалізованих аудиторіях або використання професійного програмного забезпечення.

Саме тому багато закладів вищої освіти почали активно впроваджувати змішане навчання – комбінацію традиційних очних занять із дистанційними елементами. Такий підхід дає змогу поєднати гнучкість онлайн-формату з перевагами безпосереднього спілкування. Завдяки цьому студенти отримують змогу самостійно опрацьовувати теоретичний матеріал в онлайн-режимі, а під час очних занять зосереджуватись на практичних аспектах, обговореннях, вирішенні реальних економічних задач. Змішане навчання також сприяє розвитку цифрової грамотності, що є необхідною складовою професійної компетентності сучасного економіста. Однак і цей формат не позбавлений складнощів. Поєднання двох різних підходів потребує високого рівня організації як від викладача, так і від студента. Складно узгодити розклад, підтримувати баланс між самостійною роботою, онлайн-лекціями та очними заняттями. Крім того, не всі викладачі та студенти готові до змішаних форматів — багато хто потребує додаткового навчання, адаптації, технічної підтримки. У деяких випадках зберігається нерівність доступу до ресурсів, що може впливати на об'єктивність оцінювання знань.

Таким чином, як дистанційне, так і змішане навчання мають свої позитивні та негативні сторони. Дистанційний формат забезпечує гнучкість і доступність, але бракує взаємодії та технічних можливостей. Змішане навчання пропонує баланс між традиційною освітою та інноваціями, однак потребує остаточної організації та підготовки викладачів і студентів. Кожен формат вимагає вдосконалення та адаптації під конкретні умови, потреби студентів та особливості освітнього середовища. В умовах економічної нестабільності та технологічних змін важливо розглядати ці формати не як тимчасове явище, а як нову освітню реальність, що потребує стратегічного осмислення.

Список використаних джерел

1. Організація дистанційного навчання: огляд ключових нормативних вимог.
URL: <https://naurok.com.ua/post/organizaciya-distanciynogo-navchannya-oglyad-klyuchovih-normativnih-vimog>

2. Панько Д. Г. Використання технологій дистанційного навчання в закладах вищої освіти. Тернопіль. 2024. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/53218/1/%D0%9A%D0%A0_%D0%9F%D0%B0%D0%BD%D1%8C%D0%BA%D0%BE%20%D0%94..pdf

3. Змішане навчання: сутність та переваги у сучасному світі. URL: <https://vseosvita.ua/library/zmishane-navchannia-sutnist-ta-perevahy-u-suchasnomu-sviti-729833.html>

НАПРЯМ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

ХУДОЯН Г.,

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,

ОПП «Облік і аудит»

ПРОСКУРІНА Н. М.,

д.е.н., професор, завідувача кафедрою обліку та оподаткування

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Суттєві виклики для навчального процесу студентів створює воєнний стан в Україні. Тому особливої актуальності набирає самостійна робота студентів, як невід'ємна складова навчального процесу. Тобто в нашому нестабільному середовищі самостійна робота стає інструментом самостійного управління навчальним процесом та отримання знань.

В умовах воєнного стану багато студентів та викладачів були змушені переїхати до інших областей та країн, психоемоційне навантаження через небезпеку та перебої зі світлом та інтернетом значно впливають на організацію самостійної роботи студентів. Важливим моментом є використання онлайн-форматів навчання та використання електронних ресурсів для забезпечення безперервного процесу освіти [1].

Дистанційне навчання стало основним інструментом для продовження навчання. Студенти отримують завдання через електронні платформи та тримають зв'язок з викладачами через консультації та спілкування онлайн.

В цих умовах, в яких ми зараз опинились, дуже важливо підтримувати психологічну стійкість як студентів, так і викладачів. Студенти можуть переживати стрес, тривогу, яка впливає на їх концентрацію на навчанні. Потрібно задіювати їх в групі підтримки та онлайн-консультації [2].

Також хотілось би відзначити, що для організації самостійної роботи

студентів викладачі використовують асинхронне навчання через Moodle, дедлайни, які виникають при повітряних тривогах та завдання з чіткими інструкціями, де матеріал розподіляється на блоки для більш зручного опрацювання самостійно.

Завдяки активній роботі викладачів, які надають доступ до матеріалів в різних форматах, відповідають на запитання в месенджерах тобто підтримують зворотній зв'язок зі студентами, ставляться із розумінням до життєвих обставин кожного студента, застосовують індивідуальний підхід до кожного студента спостерігається високий рівень знань студентів в таких складних умовах.

В свою чергу воєнні умови вимагають від студентів високої самодисципліни та відповідальності. У процесі самостійної роботи розвиваються навички тайм-менеджменту, критичне мислення та самооцінка результатів тобто контроль за прогалинами та успіхами [3].

В умовах воєнного стану важливо переглянути критерії оцінювання студентів, зокрема застосувати гнучкіші форми тестування, онлайн-екзаменів, проектів, письмових робіт. Система оцінок повинна бути орієнтована на реальні можливості студентів та враховувати можливі проблеми з доступом до навчальних ресурсів.

В умовах воєнного стану важливо підтримувати соціальну активність студентів, заохочувати їх до участі у різних проектах, що допомагають покращити ситуацію в країні.

Отже, організація самостійної роботи студентів в умовах воєнного стану набуває особливого значення. Вона дозволяє підтримувати безперервність освіти, формує стійкість, відповідальність, адаптивність до змін, самодисципліну, критичне мислення та набуття навичок роботи в інформаційному середовищі. В той же час організація самостійної роботи студентів потребує врахування специфічних умов, таких як психологічний стан студентів, зміни в організації навчального процесу, гнучкого та індивідуального підходу, використання новітніх технологій та підтримка з боку викладачів і адміністрації. Підвищити ефективність організації самостійної роботи можливо лише шляхом забезпечення стабільного доступу до навчальних матеріалів; розроблення завдань з урахуванням актуальної ситуації; надання регулярної підтримки та зворотного зв'язку; залучення студентів до

обговорення змісту та форм завдань. Тому, самостійна робота студентів є однією з основ адаптації та трансформації навчального процесу.

Список використаних джерел:

1. Пахомова Н. В. Самостійна робота студентів як фактор ефективності дистанційного навчання в кризовий період. *Педагогічний альманах*. 2022. № 50. С. 40 – 46.
2. Ковальчук Л. О. Особливості організації вищої освіти в Україні під час воєнного стану. *Вища освіта України*. 2023. № 1, С. 17–22.
3. UNESCO. *Education in emergencies: Ukraine crisis response*.

ЧВАН В.,

здобувачка ОР бакалавр,

ОПП «Управління персоналом та економіка праці»

ДАШКО І.М.,

д.е.н., професор

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Формат освітнього процесу в Україні зазнав кардинальних змін під впливом воєнного стану, що суттєво ускладнило функціонування закладів вищої освіти та потребувало перегляду педагогічних підходів. У складних соціально-політичних умовах особливої актуальності набуло дистанційне навчання, у межах якого центральне місце посіла самостійна робота студентів як ключовий інструмент підтримання якості освітнього процесу.

Організація самостійної роботи в умовах дистанційного навчання характеризується новими викликами, що зумовлені не лише фізичним розривом між учасниками освітнього процесу, а й відсутністю стабільного інтернет-зв'язку, дефіцитом комп'ютерної техніки та недостатнім рівнем цифрової компетентності як студентів, так і викладачів. Результативність самостійної пізнавальної діяльності суттєво залежить від здатності до самоконтролю, наявності мотивації до навчання, а також інституційної підтримки у вигляді методичних матеріалів, доступних у форматі офлайн та онлайн.

Однією з домінантних умов ефективної самостійної роботи виступає створення цифрового освітнього середовища, яке забезпечує доступ до навчальних ресурсів незалежно від місця перебування студента. Платформи на кшталт Google Classroom, Moodle, Microsoft Teams сприяють реалізації індивідуальних траєкторій навчання, дозволяючи адаптувати темп і обсяг засвоюваної інформації відповідно до особистих можливостей студентів.

Позааудиторна робота, орієнтована на репродуктивні, реконструктивні та творчі форми діяльності, дозволяє не лише закріпити отримані знання, а й

формувати навички критичного мислення, рефлексії, самостійного прийняття рішень. У структурі самостійної діяльності виділяються мотиваційні, когнітивні та виконавські компоненти, що вимагає від викладача чіткої постановки завдань, надання алгоритму їх виконання, визначення критеріїв оцінювання та форм зворотного зв'язку [1].

У зв'язку з воєнними викликами, питання підтримки студентів виходить за межі суто педагогічних завдань. Важливою умовою ефективної організації самостійної роботи є доступність не тільки матеріалів, а й технічних засобів, які можуть бути забезпечені за участю волонтерських ініціатив, міжнародної допомоги, а також внутрішніх ресурсів закладів освіти. Університетам рекомендовано створювати власні відеоархіви з лекцій, адаптувати завдання до форматів, які не вимагають постійного підключення до інтернету, а також впроваджувати гейміфіковані моделі контролю знань, що знижують ризики академічної недобросовісності та посилюють зацікавлення до навчання.

Ефективність освітнього процесу в дистанційному форматі за умов воєнного стану значною мірою залежить від здатності системи освіти до гнучкості, адаптивності, готовності переходити до асинхронної моделі навчання, в межах якої самостійна робота перестає бути доповненням до аудиторного навчання, натомість перетворюється на основний інструмент освітньої взаємодії.

Самостійна робота в умовах дистанційного навчання виступає не лише навчальною практикою, а й соціальним механізмом формування стійких інтелектуальних і поведінкових установок, необхідних для ефективного функціонування особистості в умовах невизначеності. Її реалізація передбачає глибоке розуміння змісту освітніх програм, здатність до планування власної діяльності, уміння працювати з інформаційними джерелами різного типу та рівня складності.

Одним із провідних напрямів забезпечення якості самостійної роботи є розвиток методичної підтримки: електронні підручники, мультимедійні лекції, інтерактивні тренажери, віртуальні лабораторії. Це сприяє формуванню у студентів навичок роботи з інформацією, розвитку індивідуальних освітніх траєкторій, а також підвищенню рівня самодисципліни. В умовах обмеженого доступу до

традиційної матеріально-технічної бази університетів така форма організації освітнього процесу виявляється єдиною можливою для реалізації навчального потенціалу особистості.

У контексті самостійної роботи актуалізується потреба в індивідуалізації освітнього процесу, де кожен студент отримує змогу вільно обирати темп та логіку опрацювання навчального матеріалу. Водночас така свобода вимагає від студента високого рівня самоконтролю, здатності до рефлексії та прийняття відповідальності за результати власної діяльності. Фактично йдеться про перенесення центру ваги з викладача як єдиного джерела знань на студента як активного суб'єкта навчального процесу, що змінює традиційні уявлення про педагогічну взаємодію [4].

Особливу роль у підтримці самостійної роботи відіграють засоби електронного зворотного зв'язку: форуми, чати, опитування, онлайн-консультації, електронна пошта. Саме ці інструменти створюють умови для оперативного реагування на труднощі студентів, формування взаємоповаги, емпатії та довіри між усіма учасниками освітнього процесу, що надзвичайно важливо в умовах психоемоційного напруження, спричиненого воєнною ситуацією.

Організація дистанційного навчання в умовах воєнного стану вимагає не лише технічного переоснащення, але й інституційної трансформації системи вищої освіти. Необхідною умовою підвищення ефективності самостійної роботи стає цифровізація діловодства, впровадження єдиної університетської платформи, адаптованої до роботи в надзвичайних умовах. Важливо забезпечити рівний доступ до навчальних матеріалів, незалежно від соціального статусу студентів, їхнього регіону проживання, фізичних можливостей [7].

Дистанційна форма навчання створює особливі умови для виявлення та розвитку дослідницьких здібностей студентів. Самостійна робота, орієнтована на пошук, аналіз, інтерпретацію інформації, формує вміння бачити проблему в контексті, здійснювати науковий пошук, розв'язувати завдання міждисциплінарного характеру. Вона сприяє не лише підвищенню академічної мобільності, а й формуванню нової якості освіти, де інноваційність, гнучкість та креативність стають її структурними компонентами.

Успішна реалізація самотійної роботи потребує ґрунтовного педагогічного супроводу. В умовах дистанційного формату викладач перетворюється з транслятора знань на тьютора, фасилітатора, координатора навчальної діяльності. Його завдання полягає не лише у створенні методичного забезпечення, а й у забезпеченні постійного педагогічного моніторингу, модерації навчального середовища, консультування, оцінювання проміжних і кінцевих результатів роботи. Це формує нову педагогічну парадигму, в якій партнерство замінює авторитарність, а співтворчість – директивність.

Трансформація освітнього середовища в умовах війни викликає необхідність адаптації традиційних методик і технологій до цифрового простору. За відсутності фізичної присутності студентів в аудиторії зростає значення чіткої структури освітнього контенту, логіки його подання, послідовності та циклічності завдань. Використання принципів модульності, мікронавчання, інтерактивності дає змогу зробити процес засвоєння знань більш ефективним і зрозумілим для студентів з різним рівнем підготовки.

Роль інформаційно-комунікаційних технологій у процесі організації самотійної роботи зростає до рівня основного інструменту педагогічної взаємодії. Доступ до платформ, цифрових бібліотек, тематичних баз даних, відеоархівів та аналітичних матеріалів сприяє формуванню навичок самонавчання, підвищує академічну відповідальність, розвиває вміння працювати в умовах інформаційного перенасичення [2]. За рахунок цифрових ресурсів можлива персоналізація освітнього процесу та його адаптація до потреб конкретної аудиторії.

В умовах тривалого стресу, викликаного загрозами для життя та здоров'я, емоційна підтримка студентів набуває особливої ваги. Самостійна робота в таких умовах має супроводжуватися не лише педагогічною, а й психологічною підтримкою. Важливо інтегрувати у процес навчання практики емоційної грамотності, кризового консультування, активного слухання, що сприяє формуванню безпечного освітнього простору навіть за умов його віртуального характеру.

У зв'язку з тим, що частина студентів перебуває на тимчасово окупованих територіях або змушена мігрувати, зростає актуальність розробки та впровадження

асинхронних форм взаємодії, що не потребують стабільного підключення до інтернету. Використання завдань з відкладеним терміном виконання, створення навчальних курсів у вигляді компактних офлайн-пакетів, розміщення матеріалів на доступних платформах із низьким порогом технічних вимог – усе це дає змогу зберігати єдність освітнього процесу навіть в умовах постійних загроз.

Аналіз сучасного досвіду організації самостійної роботи студентів свідчить про необхідність запровадження нових підходів до побудови освітніх траєкторій. Серед них особливе місце займає проєктно-орієнтоване навчання, що інтегрує знання з різних дисциплін і формує у студентів навички командної роботи, самоорганізації, відповідальності за колективний результат [7]. Самостійна робота в такому форматі переходить з розряду індивідуального засвоєння змісту до рівня дослідницької активності, що вимагає застосування знань у практичному контексті.

Важливо враховувати, що в умовах дистанційного навчання студенти стикаються з труднощами, пов'язаними з плануванням часу, підтриманням уваги, управлінням когнітивними навантаженнями. З огляду на це, завдання викладача полягає у структуруванні самостійної роботи відповідно до принципів когнітивної психології, зокрема через оптимізацію кількості завдань, чергування репродуктивних та креативних елементів, формування зрозумілої системи зворотного зв'язку.

На тлі кризових умов, пов'язаних із війною, пріоритетним стає також питання оцінювання результатів самостійної роботи. Його основними критеріями мають бути не лише академічні показники, а й рівень самостійності, інноваційності, здатності до рефлексії та самокорекції. Застосування портфоліо, проєктних звітів, самооцінювання, рецензування робіт одногрупників створює можливості для багатовимірної оцінки навчальних досягнень, що відображають реальний розвиток особистості студента.

Трансформація системи вищої освіти в умовах воєнного стану також передбачає зміни у підготовці викладацького складу. Необхідно забезпечити професійне зростання педагогів у напрямках цифрової грамотності, антикризового управління, психологічної підтримки, адаптивного навчання. Педагог має бути не лише носієм знань, а й модератором освітнього простору, який уміє працювати з

емоційним станом студентів, координувати колективні освітні проєкти, сприяти формуванню внутрішньої мотивації до навчання.

Із переходом до повністю або частково дистанційного формату організації освітнього процесу змінюється не лише зміст, а й функції університетського середовища. Віртуальні аудиторії, цифрові бібліотеки, автоматизовані системи моніторингу успішності, форуми та платформи для обговорень створюють нову реальність, у якій освіта стає безперервною, мобільною, індивідуалізованою. У цьому середовищі самостійна робота набуває рис стратегічної компетенції, яка дозволяє не лише опановувати знання, а й конструювати індивідуальний освітній шлях у постійно змінному світі.

Особливості організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання під час воєнного стану слід розглядати також крізь призму трансформації освітніх цілей, зумовлених новими викликами часу. Війна спричинила необхідність формувати у здобувачів освіти не лише професійні компетентності, а й кризову стійкість, здатність до адаптації, емоційну саморегуляцію, креативне мислення. Самостійна робота стала інструментом, що дозволяє реалізовувати ці цілі за рахунок перенесення центру навчальної активності на самого студента.

Відбувається зсув акценту з накопичення знань на формування здатності самостійно здобувати інформацію, критично її аналізувати, оцінювати надійність джерел, синтезувати нові знання на основі міждисциплінарного підходу. Такий підхід особливо актуальний в умовах інформаційної гібридної війни, коли навички інформаційної гігієни та медіаграмотності стають життєво важливими. В умовах постійних ризиків і тривожного фону студенти мають опановувати вміння приймати рішення в умовах невизначеності, а самостійна робота виступає практикою, де ці навички набуваються.

Окремої уваги потребує питання рівного доступу до навчального контенту для студентів, що перебувають у різних регіонах країни, зокрема на тимчасово окупованих територіях або в зонах активних бойових дій. У таких умовах важливо впроваджувати політику відкритої освіти, яка передбачає створення вільного доступу до освітніх матеріалів, незалежно від місця проживання, статусу

користувача або технічних ресурсів. Відкриті освітні ресурси, адаптовані до потреб мобільного навчання, стають базовим інструментом забезпечення безперервності освіти.

На цьому тлі посилюється значення інтеграції елементів інклюзивної освіти в організацію самостійної роботи. Студенти з інвалідністю, особами, що потребують психосоціальної підтримки, внутрішньо переміщеними особами мають рівні права на якісний доступ до навчальних матеріалів. Освітнє середовище має бути адаптованим до їхніх потреб: забезпечення субтитрів, дубляжу, альтернативних форматів матеріалів, створення безбар'єрного електронного простору – усе це входить до сфери відповідальності закладів освіти [3].

Досвід українських університетів у період війни демонструє, що інститути громадянського суспільства, волонтерські ініціативи, міжнародні проєкти відіграють важливу роль у забезпеченні студентів засобами для організації самостійної роботи. Йдеться про постачання техніки, забезпечення доступу до інтернету, надання ліцензійного програмного забезпечення, створення психоосвітніх платформ тощо. Самостійна робота в такому контексті перестає бути виключно академічною практикою, а стає прикладом мобілізації ресурсів громади задля підтримки освіти як основи відновлення державності.

Під час активних воєнних дій організація самостійної роботи потребує урахування ситуативних факторів: можливих перебоїв у комунікації, відсутності електроенергії, проблем із логістикою матеріалів. У цьому зв'язку дедалі частіше застосовуються моделі відкладеного навчання, коли завдання створюються з урахуванням можливості тривалого автономного виконання без потреби негайного зворотного зв'язку.

У практиці деяких закладів вищої освіти України розпочалося впровадження елементів концепції «освітнього стійкого простору», що передбачає організацію самостійної роботи як невід'ємної складової психологічної та соціальної підтримки. До таких моделей належить створення спільнот взаємодопомоги студентів, де навчання поєднується з психологічною підтримкою, обміном ресурсами, консультаціями, рефлексивними практиками.

Організація самостійної роботи в умовах дистанційного навчання під час

воєнного стану повинна враховувати також вікові, психофізіологічні та когнітивні особливості студентської аудиторії. Студенти молодших курсів часто не мають достатнього досвіду самоорганізації, їм важче вибудовувати внутрішню дисципліну, контролювати розподіл часу, керувати інформаційними потоками. Вони потребують більш чітких інструкцій, регулярного зворотного зв'язку, підтримки з боку викладача та кураторів. Натомість старші курси, особливо ті, що поєднують навчання з роботою чи волонтерською діяльністю, цінують гнучкість, можливість індивідуального темпу та формату навчання.

У таких умовах ефективною виявляється модель змішаного наставництва, в межах якої поряд із викладачем працюють координатори, старші студенти, тьютори. Їхня функція полягає у наданні допомоги щодо навігації в навчальних платформах, пояснення логіки завдань, сприяння у плануванні освітньої траєкторії. Такий підхід сприяє формуванню горизонтальних зв'язків у студентських колективах, зміцненню відчуття спільноти, що особливо важливо у часи соціальної турбулентності.

Важливим аспектом самостійної роботи є розвиток рефлексивної культури, яка допомагає студентам усвідомлено підходити до власного навчання. Це реалізується через впровадження практик освітніх щоденників, ментальних карт, самозвітів, метапитань, постнавчальних блогів. Рефлексивний компонент дозволяє не лише аналізувати хід навчального процесу, а й виявляти сильні сторони, зони розвитку, власні освітні стратегії. В умовах дистанційного навчання це компенсує брак живого зворотного зв'язку і формує відповідальне ставлення до освітнього продукту.

Окрім академічної ефективності, самостійна робота виконує важливу соціалізаційну функцію. Вона дозволяє студентам взаємодіяти з цифровими інструментами, вивчати моделі дистанційної комунікації, формувати нові форми освітньої кооперації. Це відбувається через участь у форумах, тематичних чатах, обговореннях у хмарних середовищах, що, у свою чергу, розвиває навички цифрової етики, нетикету, командної роботи в онлайн-просторі.

Окрему роль у структурі самостійної роботи відіграє інтернаціоналізація освітнього процесу. У зв'язку із воєнним вторгненням багато студентів були

змушені продовжувати навчання з-за кордону або обирали тимчасові програми академічної мобільності. Дистанційний формат дозволяє зберігати контакт із українськими викладачами, брати участь у міжнародних онлайн-проектах, проходити стажування в закордонних установах, долучатися до транснаціональних освітніх ініціатив. Самостійна робота в такому контексті стає засобом інтеграції у глобальний освітній простір, що суттєво розширює перспективи студентів.

Цифрова екосистема, в якій реалізується самостійна робота, має забезпечувати високий рівень кібербезпеки. Питання захисту персональних даних, безпеки акаунтів, перевірки достовірності інформації та уникнення освітніх шахрайств (наприклад, використання сторонніх сервісів для виконання завдань) набуває критичної ваги. Це зумовлює потребу в запровадженні цифрової етики як окремого компоненту навчальної програми, зокрема через кейс-методи, ситуативні вправи, тренінги.

Також актуальним є розвиток технологій автоматизованого моніторингу самостійної роботи. В умовах великого навантаження на викладачів доречно використовувати аналітичні панелі, системи штучного інтелекту, які можуть фіксувати активність студента в курсі, виявляти труднощі засвоєння, формувати індивідуальні рекомендації.

У сучасних умовах самостійна робота студентів в дистанційному форматі постає не тільки як інструмент академічного розвитку, але й як засіб формування громадянської активності та відповідальності. Університет, навіть у віртуальному середовищі, залишається одним із головних агентів соціалізації, який має виховну функцію. Самостійні завдання, що інтегрують теми соціальної справедливості, прав людини, історичної пам'яті, громадянської позиції, сприяють розвитку критичного мислення та формуванню національної ідентичності.

Низка закладів вищої освіти вже впроваджують у зміст самостійної роботи соціально орієнтовані завдання, проекти на підтримку громад, аналіз локальних проблем регіонів, дослідження інформаційної безпеки, фактчекінг, аналітику медійного середовища. Таким чином, студенти отримують досвід міждисциплінарного мислення, практичне розуміння суспільних процесів, а також мотивацію до залучення у волонтерську або науково-громадську діяльність [5].

Переоцінити роль міжпредметних зв'язків у формуванні контекстної самостійної роботи неможливо. У воєнний час важливо не лише вивчати окремі дисципліни, але й розуміти їхню інтегративну функцію. Завдання, що поєднують елементи гуманітарних, технічних, економічних, юридичних знань, дозволяють побачити навчання як цілісний процес, що готує до розв'язання складних життєвих ситуацій.

У нових умовах зростає роль візуальних, мультимедійних та симулятивних форматів подання матеріалу. Візуалізація знань – карти, інфографіка, відео, анімація – полегшує сприйняття складних концепцій, сприяє розвитку візуального мислення, необхідного в інформаційно насиченому середовищі. Завдання на створення візуального контенту (постери, відеоролики, презентації) підвищують залучення студентів до процесу пізнання і активізують міжмодальний підхід до навчання.

Актуальним стає також питання академічної доброчесності в контексті самостійної роботи. За умов дистанційного формату ризику порушення принципів доброчесності зростають. Тому важливим елементом є формування внутрішніх моральних орієнтирів, просвітницька робота щодо інтелектуальної власності, запровадження практик самоперевірки та антиплагіатного контролю. Необхідно виховувати розуміння того, що самостійність – це не лише форма роботи, але й життєва цінність.

Дистанційне навчання в умовах війни сформувало передумови для глибокої трансформації освітнього середовища. Самостійна робота студентів стала полем, де змішуються академічні, соціальні, психологічні, технологічні виміри. Вона перестає бути лише навчальним компонентом, перетворюючись на багатофункціональну освітню стратегію виживання, розвитку і оновлення, в якій ключову роль відіграє людина – активна, відповідальна, мотивована до пізнання та здатна до змін.

Список використаних джерел

1. Долгопол О. О., Кір'янова О. В. Особливості організації самостійної роботи студентів під час вивчення гуманітарних дисциплін в умовах дистанційної

форми навчання. *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки. 2022. № 207. С. 128–131. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-207-128-131> (дата звернення: 15.04.2025).

2. Дуднік В., Тухтарова Т., Кучер Р. Дистанційне навчання здобувачів освіти України в умовах воєнного стану: організаційний аспект. *Вісник Дніпровської академії неперервної освіти*. Філософія. Педагогіка. 2022. № 2(3). С. 54–59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dnipakmo_2022_2_10 (дата звернення: 15.04.2025)

3. Іванова Н. О. Особливості організації освітнього процесу в умовах дистанційного навчання під час правового режиму воєнного стану. *На Урок*. 2022. URL: <https://surl.li/qyrhfi> (дата звернення: 15.04.2025)

4. Рудіна М. В. Самостійна робота у вимірі дистанційної освіти. *Збірник наукових праць*. 2022. № 53. С. 123–127. URL: <https://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/17852/1/Рудіна%20Марина%20Володимирівна.pdf> (дата звернення: 15.04.2025)

5. Тройняк О. М. Дистанційне навчання в умовах воєнного стану. *На Урок*. 2022. URL: <https://naurok.com.ua/distanciynе-navchannya-v-umovah-voennogo-stanu-350881.html> (дата звернення: 15.04.2025)

6. Чикалова М., Юхно Н. Особливості освітнього процесу в умовах повномасштабних бойових дій. *Ukrainian Educational Journal*. 2022. № 2. С. 45–52. URL: <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/673/746> (дата звернення: 15.04.2025)

7. Ягело С., Вергун А., Стечак Г., Вергун О. Досвід дистанційного навчання студентів-медиків в умовах пандемії та воєнного стану. *Праці Наукового товариства імені Шевченка*. Медичні науки. 2022. № 2(69). С. 19–27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2023_57%281%29__48 (дата звернення: 15.04.2025)

НАПРЯМ 3. ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАННЯ MOODLE НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

ЖЕЛЯЗ О. А.,

здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня

ОПП «Облік і аудит»

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДИСТАНЦІЙНОГО ТА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ ЗНУ

Сучасний освітній процес зазнав значних трансформацій, зокрема у зв'язку з необхідністю переходу до дистанційного та змішаного навчання. Такі зміни мають як переваги, так і недоліки, що впливають на якість освіти та ефективність засвоєння матеріалу студентами.

До основних переваг дистанційного навчання можна віднести:

- Гнучкість у навчальному процесі та можливість навчатися з будь-якої локації;
- Використання електронних ресурсів та цифрових технологій для підвищення рівня доступу до навчальних матеріалів;
- Зручність у поєднанні навчання з роботою або іншими зобов'язаннями студентів.

Водночас, дистанційне навчання має і недоліки:

- Обмежений рівень безпосередньої комунікації між студентами та викладачами, що може впливати на рівень засвоєння матеріалу;
- Відсутність належного технічного обладнання або стабільного інтернет-зв'язку у деяких студентів;
- Складнощі у контролі самостійної роботи студентів та оцінюванні їхніх знань.

Змішане навчання, що поєднує традиційні аудиторні заняття з дистанційними технологіями, дозволяє частково усунути ці недоліки, забезпечуючи кращу взаємодію між студентами та викладачами. Основними його перевагами є:

- Комбіноване використання онлайн- та офлайн-методик для покращення навчального процесу;
- Збільшення можливостей для індивідуального підходу до студентів;
- Ефективне використання цифрових платформ, таких як Moodle, для оптимізації навчального процесу.

Одним із ключових інструментів дистанційного та змішаного навчання є система електронного навчання Moodle. Вона дозволяє:

- Організовувати доступ до навчальних матеріалів у зручному форматі;
- Проводити тести та оцінювання знань студентів у режимі реального часу;
- Забезпечувати комунікацію між студентами та викладачами через форуми та чати;
- Відсутність достатньої інтерактивності у порівнянні з традиційними заняттями;
- Обмеження у проведенні практичних занять, що потребують фізичної присутності або спеціального обладнання.

Попри значні переваги, використання Moodle має і певні недоліки:

- Необхідність адаптації викладачів та студентів до нових цифрових методик;
- Технічні обмеження, пов'язані з продуктивністю системи та необхідністю стабільного інтернет-з'єднання;
- Відсутність достатньої інтерактивності у порівнянні з традиційними заняттями.
- Обмеження у проведенні практичних занять, що потребують фізичної присутності або спеціального обладнання.

Покращення використання Moodle може включати:

- Організацію тренінгів для викладачів щодо ефективного використання всіх можливостей платформи;
- Впровадження гейміфікації навчального процесу для підвищення мотивації студентів;
- Розширення інтеграції Moodle з іншими освітніми сервісами та базами даних;

– Використання аналітики навчального процесу для персоналізованого підходу до кожного студента.

За результатами опитувань, студенти пропонують:

- Збільшити кількість інтерактивних занять у Moodle;
- Покращити зворотний зв'язок від викладачів щодо самостійних робіт;
- Запровадити додаткові курси з цифрових компетенцій.

Викладачі, у свою чергу, вказують на необхідність:

- Стандартизації методик дистанційного викладання;
- Покращення матеріально-технічного забезпечення;
- Розширення можливостей для підвищення кваліфікації у сфері цифрової освіти.

Платформа Moodle містить велику кількість різноманітних навчальних елементів (так званих «модулів»), які забезпечують діалог та співпрацю між викладачем та студентами. За допомогою цієї платформи викладач може обирати будь-який з модулів, розмішувати його на сайті, редагувати, оновлювати, використовувати для інформування, навчання та оцінювання студентів. Вона дозволяє використовувати в межах навчальної дисципліни форуми, слідкувати за активністю студентів, містить зручний для користування електронний журнал оцінок. Це безкоштовна система, яка не потребує для своєї роботи жодного платного програмного забезпечення [6].

Пропозиції стосуються спрощення умов завершення навчання та/або вступу до закладів освіти різних типів для молоді, яка постраждала від військових дій (перебувала під тимчасовою окупацією); змін у зв'язку із формуванням напрямів і обсягів підготовки кадрів у воєнний та повоєнний періоди; окреслення шляхів подальшого розвитку інформатизації й інформаційних систем у контексті реалізації державної політики у сфері освіти під час війни та після її закінчення [7].

В умовах воєнного стану освітній процес зазнав ще більших ускладнень. Основними проблемами стали:

- Переривання навчального процесу через відключення електроенергії та нестабільний інтернет;
- Психологічний стан студентів, що впливає на їхню здатність до навчання;

- Відсутність рівного доступу до якісної освіти через вимушене переміщення.
- Для подолання цих викликів запропоновано:
- Використання гібридних моделей навчання з акцентом на асинхронні методи;
- Надання студентам записів лекцій та додаткових матеріалів для самостійного опрацювання;
- Запровадження психологічної підтримки для студентів та викладачів.

Таким чином, дистанційне та змішане навчання є важливими складовими сучасного освітнього процесу, що мають як позитивні, так і негативні аспекти. Важливим є подальший розвиток методик викладання та адаптація до нових викликів у сфері освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України "Про вищу освіту" (редакція 2024 року).
2. Методичні рекомендації Міністерства освіти і науки України щодо дистанційного навчання.
3. Аналітичні дослідження щодо ефективності дистанційного навчання в умовах воєнного стану.
4. Звіти щодо використання системи Moodle в українських університетах.
5. Інтерв'ю зі студентами та викладачами економічного факультету ЗНУ.
6. Виклики в освітній галузі в період воєнного стану в Україні. URL: https://science.iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/06/1_Londar_Melnyk_Tereshchenko.pdf
7. Організація дистанційного навчання в Moodle. URL: https://osvita.ua/vnz/high_school/72285/

ЛОБОДА Д.В., ПРОКОФ'ЄВ С.Г.,

здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,

ОПП «Облік і аудит»

СЬОМЧЕНКО В.В.,

к.е.н., професор кафедри обліку та оподаткування

ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАННЯ MOODLE НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Сучасна система вищої освіти зазнає значних змін у зв'язку з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Впровадження цифрових платформ у навчальний процес дозволяє не лише підвищити ефективність викладання, а й забезпечити студентам доступ до якісних освітніх ресурсів незалежно від їхнього місця перебування. Однією з найпоширеніших систем дистанційного навчання є Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment), яка забезпечує ефективне управління освітнім процесом, а також надає можливість організації дистанційного, змішаного та традиційного навчання.

В умовах цифрової трансформації освіти особливо актуальним стає використання Moodle на економічному факультеті, де важливо не лише передавати студентам теоретичні знання, а й формувати практичні навички аналізу економічних даних, прийняття управлінських рішень та роботи з фінансовими показниками [1].

Дистанційне середовище Moodle призначене для онлайн-курсів та володіє оптимальним набором ресурсних можливостей для реалізації змішаного навчання. Дистанційне навчання у контексті вищої школи найефективніше не як самостійна форма освіти, а як складова змішаного навчання (blended learning). Система Moodle є однією з найбільш популярних платформ для дистанційного навчання у світі. Вона підтримує широкий спектр навчальних інструментів, таких як:

- електронні лекції, мультимедійні матеріали, тести;
- інтерактивні форуми та чати для обговорення навчального матеріалу;
- інструменти для самостійної роботи студентів (глосарії, бази знань, блоги);

- засоби контролю знань (автоматизовані тестування, відкриті завдання, контрольні роботи);
- можливість інтеграції з іншими освітніми ресурсами та сервісами (наприклад, Google Drive, Microsoft Teams, YouTube тощо).

Функціональні можливості Moodle дозволяють забезпечити комплексну організацію навчального процесу, створюючи сприятливі умови для навчання студентів економічного факультету.

Використання Moodle в освітньому процесі економічного факультету має свої переваги та недоліки. Серед переваг слід відзначити наступні:

1. Доступність та мобільність. Moodle є веб-орієнтованою платформою, що дозволяє студентам та викладачам отримувати доступ до навчальних матеріалів з будь-якого пристрою, підключеного до Інтернету. Це особливо важливо для студентів, які можуть навчатися дистанційно або у зручний для себе час. Сучасна модель освітнього процесу орієнтується на високий стандарт якості освіти, змісту та технологій на всіх етапах освіти. Використання системи LMS Moodle дозволяє підвищити якість дистанційної освіти. Цю систему управління освітою можна застосувати для організації традиційного, дистанційного та змішаного навчання. Система LMS Moodle дозволяє контролювати активність студентів, створює для кожного портфоліо та зберігає всю статистику навчання, а також полегшує роботу викладача, дозволяючи економно та ефективно використовувати його час. Дистанційне навчання на базі LMS Moodle – перспективне навчання у сучасному освітньому процесі [2].

2. Гнучкість у створенні навчальних курсів. Система дозволяє викладачам самостійно створювати авторські курси, структурувати навчальні матеріали відповідно до навчальних планів та інтегрувати різні освітні ресурси. Це сприяє ефективнішій організації навчального процесу та підвищенню мотивації студентів.

3. Автоматизація процесу оцінювання. Moodle надає можливість створювати автоматизовані тестові завдання, що значно спрощує процес оцінювання знань студентів та зменшує навантаження на викладачів. Використання різних типів тестів (відкриті, закриті питання, завдання з вибором відповіді, кросворди тощо) дозволяє отримати об'єктивну оцінку рівня знань кожного студента [3].

4. Інтерактивні можливості та групова робота. Moodle містить широкий спектр комунікаційних інструментів, які дозволяють студентам взаємодіяти один з одним та з викладачами. Форум, чат, відеоконференції, групові завдання сприяють активному залученню студентів до навчального процесу. Система Moodle містить повний набір модулів, що надає можливість співпрацювати на рівнях «студент – студент» або «студент – викладач», як-от урок, семінар, робочий зошит, чат, завдання, анкета, опитування, глосарій, форум. Moodle дає можливість підключити такі типи модулів: елементи курсу, типи завдань, блоки, формати курсів, звіти за курсами, звіти адміністратора, звіти за оцінками; формати експорту оцінок, формати імпорту оцінок, типи питань у тестах, звіти за тестами [4].

5. Формування електронного портфоліо. Студенти мають можливість зберігати в системі всі виконані роботи, отримані оцінки, коментарі викладачів. Це створює базу даних навчальних досягнень, яка може використовуватися у майбутньому під час пошуку роботи або продовження навчання.

Але при великій кількості переваг використання Moodle є і певні недоліки, серед яких можна виділити:

1. Технічні бар'єри. Хоча Moodle є зручною платформою, її ефективне використання потребує певних технічних навичок як від викладачів, так і від студентів. Налаштування курсів, адміністрування системи та інтеграція додаткових сервісів вимагає часу та підготовки.

2. Відсутність живого спілкування. Незважаючи на наявність комунікаційних інструментів, Moodle не може повністю замінити живе спілкування між викладачами та студентами. Це може бути особливо відчутним у випадку пояснення складних економічних концепцій та моделей.

3. Психологічний аспект та мотивація студентів. Дистанційне навчання потребує високого рівня самодисципліни та мотивації. Не всі студенти здатні самотійно організовувати своє навчання, що може впливати на якість засвоєння матеріалу.

Отже, використання Moodle на економічному факультеті є ефективним інструментом для покращення навчального процесу. Система надає можливості для дистанційного навчання, інтерактивної взаємодії, автоматизації процесу

оцінювання та організації самостійної роботи студентів. Водночас існують певні технічні та психологічні виклики, які потребують уваги та адаптації навчального процесу .

Впровадження Moodle на економічному факультеті може бути успішним за умови проведення підготовчих заходів, навчання викладачів та студентів роботі з платформою, а також забезпечення комплексного підходу до організації освітнього процесу. Moodle є потужним інструментом, який дозволяє підвищити якість освіти та забезпечити студентам ефективне засвоєння знань у сфері економіки.

Список використаних джерел

1. Коваль Т. І. Особливості проектування інформаційно-освітнього полікультурного середовища педагогічного університету. Міжнар. наук.-практ. конф. «Україна і світ: діалог мов та культур». Одеса: Вид. центр КНЛУ, 2013. С.3.

2.. Максимова Л. П. Організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх економістів до професійної діяльності засобами інформаційно-комунікаційних технологій. *Збірник наукових праць національної академії державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*. 2021. № 16 (1), С. 123-138.

3. Система електронного навчання ВНЗ на базі MOODLE.
URL: <https://elib.chdtu.edu.ua/e-books/1237>

4.Moodle Statistics. URL: <https://moodle.net/stat>

ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАННЯ MOODLE НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Впровадження дистанційної освіти в Україні розпочалося на початку 2000-х років. Першим кроком став експеримент Міністерства освіти і науки у 2002 році. Офіційним стартом вважається затвердження Кабінетом Міністрів України Програми розвитку системи дистанційного навчання на 2004-2006 роки (Постанова КМУ від 23.09.2003 року [1]).

Значний поштовх розвитку дистанційної освіти дала пандемія COVID-19, яка змусила систему освіти швидко адаптуватися до нових умов. У 2019-2020 навчальному році вже функціонувало 182 школи з дистанційною формою навчання, а згодом їх кількість зросла до 233, серед яких 19 приватних шкіл працюють виключно дистанційно. У 2020 році Міністерство освіти і науки оновило нормативну базу, затвердивши Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти, що розширило можливості для учнів здобувати освіту дистанційно як основною, так і додатковою формою.

В умовах воєнного стану, запровадженого в Україні у лютому 2022 року, дистанційна освіта стала єдиною можливою формою навчання для багатьох учнів, забезпечуючи безперервність освітнього процесу незалежно від місця перебування учнів, навіть за кордоном. Законодавчо дистанційна форма освіти закріплена у законах України «Про освіту» та «Про повну загальну середню освіту», а вибір цієї форми здійснюється на основі вільного вибору батьків або учнів.

Розвиток дистанційної освіти в Україні супроводжується викликами, серед яких недостатній рівень телекомунікаційної інфраструктури, відсутність повноцінної нормативно-правової бази на початкових етапах, а також необхідність підвищення кваліфікації педагогів і забезпечення методичного та технічного супроводу навчального процесу. Водночас дистанційна освіта визнається

рівноцінною з очною, заочною та екстернатом, що дозволяє інтегрувати її у загальну систему освіти. Вона дає можливість навчатися без відриву від виробництва, а також людям з обмеженими можливостями.

Українська модель дистанційної освіти відрізняється демократичністю і більшою орієнтацією на потреби споживача, поєднуючи різні технології: кейстехнології, TV-технології, мережеві технології, що робить освіту доступною широким верствам населення і сприяє концепції навчання протягом усього життя. Крім того, в Україні використовуються різні методи, які поєднують педагогічні та інформаційні складові. Педагогічні передбачають активне опосередковане спілкування викладачів і студентів через телекомунікаційні засоби, а також індивідуальну роботу з електронними навчальними матеріалами, структурованими у цифровому форматі.

Дистанційне навчання в Україні базується на поєднанні LMS-платформ, сервісів для відеозв'язку, систем управління навчальними матеріалами та комунікаційних інструментів, що забезпечують гнучкість, інтерактивність і доступність освітнього процесу. Для студентів, які не можуть брати участь у синхронному навчанні з поважних причин, передбачаються альтернативні засоби комунікації, наприклад, телефонний або поштовий зв'язок.

Для організації дистанційного навчання університети широко використовують платформу Moodle, яка є основним інструментом управління навчальним процесом, а також Microsoft Teams, Zoom і YouTube. Крім того, деякі заклади співпрацюють з міжнародними освітніми платформами, такими як Coursera, що дає студентам можливість безкоштовно проходити онлайн-курси від провідних університетів світу і отримувати сертифікати. Також українські громадські проекти масових відкритих онлайн-курсів, як Prometheus, надають безкоштовний онлайн-доступ до курсів університетського рівня всім бажаючим, а також можливості публікувати та розповсюджувати такі курси провідним викладачам, університетам та компаніям [2].

Найчастіше викладачі в системі Moodle використовують такі інструменти: форми здавання завдань, які дозволяють студентам надсилати виконані роботи у вигляді файлів; дискусійні форуми для організації обговорень і взаємодії між

здобувачами та викладачами; онлайн-тестування з різними типами питань (закриті — множинний вибір, зіставлення, та відкриті) для контролю знань; журнал оцінювання, що відображає результати навчальної діяльності; календар подій для планування навчального процесу; обмін повідомленнями для оперативного спілкування; а також новини та анонси для інформування здобувачів освіти про важливі події курсу [3]. Крім того, використовують Вікі-ресурси, які дають змогу створювати колективні електронні документи та навчальні матеріали, а також заняття, що складаються зі структурованих веб-сторінок із проміжними тестами для кращого засвоєння матеріалу.

Система також забезпечує моніторинг навчальної діяльності, зокрема відстеження часу роботи студентів із матеріалами курсу, успішності виконання завдань і тестів, що допомагає викладачам аналізувати прогрес і коригувати навчальний процес. Ці інструменти роблять Moodle гнучкою платформою для організації як асинхронного, так і синхронного навчання, дозволяючи ефективно управляти курсами, комунікувати зі студентами та оцінювати їх знання.

Переваги використання системи Moodle на Економічному факультеті Запорізького національного університету полягають у забезпеченні сучасного, гнучкого та ефективного освітнього процесу, що базується на новітніх інформаційних педагогічних технологіях. Moodle дає змогу організувати навчання з урахуванням індивідуальних потреб студентів, підтримує інтерактивну взаємодію між викладачами та студентами, а також дозволяє проводити контроль знань у зручному форматі. Завдяки цій платформі навчальний процес на факультеті відбувається за графіком навіть у складних умовах, зокрема під час воєнних дій, що свідчить про її надійність і адаптивність.

Крім того, Moodle сприяє формуванню практичних навичок у студентів, оскільки викладачі, які мають значний практичний досвід, використовують цю систему для подання матеріалів, організації тестувань, обміну інформацією та комунікації. Це підвищує якість освіти і допомагає студентам успішно працевлаштовуватися на провідних підприємствах. Платформа також підтримує створення комфортної атмосфери навчання, що мотивує студентів і викладачів до плідної співпраці.

Недоліки використання системи Moodle на Економічному факультеті Запорізького національного університету пов'язані з певними складнощами організації навчального процесу та технічними обмеженнями. Зокрема, студенти і викладачі можуть стикатися з проблемами у взаємодії через обмежену функціональність платформи для проведення синхронних занять, що іноді ускладнює оперативне спілкування і пояснення матеріалу. Крім того, Moodle вимагає від користувачів певного рівня цифрової грамотності, що не завжди є на достатньому рівні в усіх студентів та викладачів. Це також може призводити до труднощів у роботі з платформою.

Іншим недоліком є необхідність постійного технічного супроводу й оновлення системи, що потребує ресурсів і часу з боку університету. Також іноді виникають проблеми з доступом до інтернету або нестабільністю з'єднання, що негативно впливає на якість дистанційного навчання через Moodle. Крім того, деякі викладачі відзначають, що автоматизовані тести і завдання не завжди повністю відображають глибину знань студентів, і тому потрібне додаткове усне опитування або практична перевірка.

Загалом, хоча Moodle є потужним інструментом для організації дистанційного навчання, на Економічному факультеті ЗНУ існують виклики, пов'язані з технічною підтримкою, рівнем підготовки користувачів і необхідністю поєднання різних форм контролю знань для забезпечення якісного освітнього процесу.

Проблеми, з якими стикаються університети при впровадженні дистанційної освіти, пов'язані з якістю навчання, організацією процесу, технічними та фінансовими труднощами, а також зростанням навчального навантаження на викладачів і студентів. Водночас дистанційна форма навчання відкриває нові можливості, зокрема економію часу і коштів, поєднання навчання з роботою, а також розвиток цифрової грамотності.

Сучасні тенденції розвитку дистанційної освіти в університетах України включають інтеграцію інноваційних технологій, таких як віртуальна та доповнена реальність, штучний інтелект і адаптивні навчальні системи, що відповідають вимогам інформаційного суспільства і сприяють підвищенню якості освітнього

процесу.

Таким чином, дистанційна освіта в університетах України є динамічною системою, що поєднує технологічні інновації з педагогічними підходами, забезпечуючи доступність, гнучкість і ефективність навчання.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Програми розвитку системи дистанційного навчання на 2004 – 2006 роки. Кабінет Міністрів України.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1494-2003-п#Text>
2. «Prometheus» — Про нас. 18 вересня 2016.
URL: <https://web.archive.org/web/20160918003307/http://prometheus.org.ua/about-us/>
3. Організація дистанційного навчання в Moodle. Освіта.ua.
URL: https://osvita.ua/vnz/high_school/72285/ (дата звернення: 18.04.2025).

НАПРЯМ 4. ПРОПОЗИЦІЇ СТУДЕНТІВ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО ТА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

БАТЕРУК Я.

здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня

ОПП «Облік і аудит»

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗВ'ЯЗКУ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ ІЗ ЗАПИТАМИ СТЕЙКХОЛДЕРІВ НА КАФЕДРІ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Сучасна вища освіта зазнає трансформації через глобальні виклики та технології. Винятково важливого значення набуває методика професійної підготовки фахівців у закладах вищої освіти, яка має забезпечити не лише навчально-виховний процес, а й розвиток у них фахово цінних рис особистості, а саме інтелектуального потенціалу, інтересів, можливостей, мотивів [1].

В даному контексті виняткове значення має практико-орієнтоване навчання майбутніх фахівців з обліку і аудиту з урахуванням інтересів стейкхолдерів, яке має на меті набуття професійних навичок та вмінь. Цю педагогічну умову реалізують у співпраці науково-педагогічні працівники кафедри обліку та оподаткування Запорізького національного університету та фахівці-практики.

Оскільки підготовка фахівців з обліку та оподаткування потребує поєднання теорії та практики, в умовах дистанційного навчання забезпечення практичної складової є важливим, а зустрічі з експертами-практиками є ефективним інструментом для цього.

Найціннішим аспектом системи онлайн-зустрічей є розмаїття професійних напрямків, які вони охоплюють. Теми зустрічей, такі як супроводження експортно-імпортних операцій, роль бухгалтерії в управлінні підприємством, облік у малому бізнесі, аутсорсинг, судова експертиза та інші, не просто доповнюють теоретичні знання – вони відкривають студентам цілі світи можливостей у рамках однієї

професії.

Регулярні зустрічі з експертами різних напрямків суттєво впливають на професійне становлення студента, сприяючи формуванню реалістичних очікувань від професії, адже ми отримуємо чітке розуміння робочого дня бухгалтера та аудитора, викликів і відповідальності фахівців, що дозволяє краще підготуватися до професійного життя. Завдяки знайомству з різними напрямками обліку та оподаткування, ми можемо більш усвідомлено обирати спеціалізацію для подальшого розвитку. Контакти з експертами та іншими учасниками зустрічей стають початком формування професійної мережі, яка часто допомагає з пошуком практики, стажування або першої роботи. Крім того, коли ми бачимо практичне застосування теоретичних знань, зростає мотивація до поглибленого вивчення дисциплін, адже стає зрозуміло, чому важливо опанувати певні теми та як вони використовуватимуться в реальній роботі.

Саме дистанційний формат робить можливими ці зустрічі з експертами високого рівня, що для студентів, на моє переконання, має безліч переваг. Завдяки онлайн-формату студенти мають доступ до співпраці з фахівцями як регіонального рівня так загальнонаціонального рівня, зокрема: бінарні лекції з професіоналами-практиками консалтингових та аудиторських компанії Києва, Львова, Вінниці, Одеси та інших міст, які в інших умовах були б недоступні, що має особливе значення для студентів з регіональних закладів освіти. Гнучкість участі дозволяє забезпечити такі зустрічі незалежно від місцезнаходження, навіть під час практики, а можливість перегляду записів дає змогу не пропускати важливу інформацію та повторно опрацьовувати складні моменти.

Нам, студентам кафедри обліку і оподаткування, надзвичайно пощастило з викладачами, які на постійній основі організовують за різними дисциплінами надзвичайно цікаві лекції від експертів-практиків. Їхній постійний пошук та залучення провідних фахівців, технічна організація зустрічей, вміла інтеграція практичних знань у навчальний процес, постійне вдосконалення формату та особиста залученість заслуговують на щиру подяку. Саме завдяки їхньому ентузіазму формується справжня професійна спільнота, де ми можемо взаємодіяти з практиками та викладачами, обмінюватися досвідом та готуватися до майбутньої

професії. Наші викладачі не просто адаптувалися до викликів дистанційного навчання, а й перетворили його на перевагу, забезпечивши високу якість практичної підготовки навіть в дистанційному форматі.

Таким чином, можна узагальнити, що практика застосування бінарної лекції з практиком фахівцем має такі переваги:

- дає вищий рівень активності студентів у сприйманні, мисленні й діях;
- робить проблемним не тільки зміст, а й форму викладу, що активізує мислення студентів;
- дає можливість передати більший обсяг інформації за рахунок переконструювання матеріалу і підтримки високого рівня уваги й інтересу студентів;
- дає більший педагогічний ефект у тому разі, коли тема принципова для даного предмета;
- виробляє альтернативність мислення, повагу до іншої точки зору;
- підвищує культуру ведення дискусії за рахунок демонстрації подібних рис викладача й участі в ній самих студентів.

Отже, онлайн-зустрічі з експертами-практиками є потужним інструментом професійного становлення та самовизначення в умовах дистанційного навчання. Різноманітність тем і доступність експертів відкривають студентам палітру професійних можливостей. Ми вдячні викладачам за їхню відданість та професіоналізм в організації цих зустрічей, які формують наш професійний світогляд та готують до успішної кар'єри в галузі обліку та оподаткування. Ця взаємодія освіти та практики готує компетентних та впевнених фахівців.

Список використаних джерел

1. Чепак В. П. Університет як стейкхолдер-компанія: потреба чи необхідність? *Новий Колегіум*. 2017. № 1. С. 14-17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NovKol_2017_1_6.

ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ СПОРТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УНІВЕРСИТЕТІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

В умовах триваючої війни в Україні особливої актуальності набуває проблема збереження фізичного та психічного здоров'я студентської молоді. Законом України «Про фізичну культуру і спорт» [1] визначено «загальні правові, організаційні, соціальні та економічні основи діяльності у сфері фізичної культури і спорту». Законом [1] регулюється суспільні відносини у створенні умов для розвитку фізичної культури і спорту. Регулярна фізична активність є одним із ключових факторів підтримки не лише фізичного стану, а й емоційної рівноваги та психологічної стійкості студентів [2]. Проте, аналіз ситуації у Запорізькому національному університеті свідчить про наявність суттєвих проблем у сфері популяризації спортивної діяльності серед студентської спільноти, особливо в умовах воєнного стану.

Актуальність проблеми зумовлена тим, що, незважаючи на наявність певної спортивної інфраструктури та організаційних можливостей, рівень залучення студентів до регулярної фізичної активності залишається недостатнім. В умовах змішаного формату навчання (студенти 1-2 курсів бакалаврату навчаються офлайн, а 3-4 курси бакалаврату та магістри – онлайн) виникає дисбаланс у доступі до спортивної інфраструктури університету. Для значної частини студентів, які навчаються дистанційно, проблема посилюється через тривале перебування у сидячому положенні перед екранами комп'ютерів. Спостереження та неформальні бесіди зі студентами свідчать про те, що значна частина молоді не приділяє достатньої уваги фізичній активності поза обов'язковими заняттями з фізичного виховання. Така ситуація негативно впливає не лише на фізичне здоров'я, але й на загальну стресостійкість та адаптаційний потенціал студентів в умовах постійної тривоги та нестабільності.

Метою дослідження є виявлення основних проблем у сфері популяризації спортивної активності серед студентів ЗНУ в умовах воєнного стану та розробка практичних рекомендацій щодо їх подолання.

Основні проблеми, виявлені в ході дослідження:

1. Недостатня інформованість студентів про наявні спортивні можливості в університеті. Значна частина студентів не володіє повною інформацією про діючі спортивні секції, графік роботи спортивних залів та умови доступу до них.

2. Низький рівень мотивації до занять спортом, особливо в умовах підвищеної тривожності та психоемоційного напруження, викликаних війною. Багато студентів вказують на відсутність психологічних ресурсів для додаткової активності.

3. Обмежена кількість спортивних заходів, що мають не лише змагальний, але й рекреаційний характер. Наявні спортивні змагання (з волейболу, футболу) приваблюють переважно студентів з високим рівнем спортивної підготовки, тоді як студенти з середнім та низьким рівнем фізичної підготовки залишаються осторонь.

4. Недостатня інтеграція спортивної діяльності у загальну систему психологічної підтримки студентів під час війни. Спортивні заходи часто розглядаються окремо від програм психологічної допомоги, хоча фізична активність є визнаним засобом подолання стресу та тривожності.

5. Відсутність системної пропаганди спортивної діяльності серед студентів. Інформаційно-просвітницька робота щодо користі фізичної активності для здоров'я та емоційного благополуччя проводиться епізодично та неструктуровано, що не дозволяє формувати стійке розуміння важливості регулярних фізичних навантажень у студентському середовищі.

На основі виявлених проблем [3-4] запропоновано комплекс заходів, спрямованих на активізацію спортивної діяльності в університеті:

1. Створення інформаційної платформи "Спорт у ЗНУ", яка б об'єднувала всю інформацію про спортивні можливості університету: розклад роботи секцій, анонси заходів, корисні поради щодо фізичної активності. Особливу увагу варто приділити рекомендаціям з організації фізичної активності для студентів, які навчаються

дистанційно. Платформа може функціонувати у форматі телеграм-каналу або окремого розділу на сайті університету з дублюванням ключової інформації у соціальних мережах студентської ради.

2. Інтеграція елементів спортивної активності у діяльність студентських наукових товариств та гуртків. Це може бути практика проведення "мозкових штурмів" під час рухової активності, організація виїзних зустрічей з елементами спортивного відпочинку тощо.

3. Розробка комплексної програми пропаганди спортивної діяльності, що включає регулярні інформаційні кампанії про користь фізичної активності для психічного та фізичного здоров'я. Така програма має охоплювати різні комунікаційні канали — від традиційних (інформаційні стенди, постери, листівки) до сучасних цифрових форматів (соціальні мережі, відео блоги, подкасти). Особливу увагу варто приділити створенню мотиваційного контенту, що демонструватиме позитивний вплив регулярних фізичних навантажень на академічну успішність, енергійність, стресостійкість та загальну якість життя студентів.

Ефективність запропонованих заходів залежить від системного підходу та активної взаємодії адміністрації університету, викладачів фізичного виховання, студентської ради та самих студентів. Важливим аспектом є також постійний моніторинг результативності впроваджених ініціатив та їх корегування відповідно до зворотного зв'язку від студентської спільноти.

Особливу увагу слід приділити саме комплексній пропаганді спортивної діяльності, яка має бути спрямована не лише на інформування студентів про користь фізичної активності, але й на формування стійкої мотивації до регулярних занять спортом. Ключовим фактором успіху такої пропаганди є використання мови та засобів комунікації, що є зрозумілими та привабливими для сучасної молоді. Зокрема, ефективними можуть бути короткі мотиваційні відео за участю студентів-спортсменів, інфографіка з науково обґрунтованими фактами про користь фізичної активності для когнітивних функцій, а також особисті історії викладачів та студентів, які демонструють позитивний вплив спорту на життя в умовах війни.

Також додаткової уваги слід приділити психологічному аспекту залучення

студентів до спортивної діяльності в умовах війни. Фізична активність має позиціонуватися не як додаткове навантаження, а як ефективний засіб подолання стресу, підвищення енергетичного потенціалу та зміцнення психологічної стійкості [5]. При цьому важливо враховувати індивідуальні особливості та можливості кожного студента, пропонуючи різноманітні форми фізичної активності різного рівня інтенсивності.

Таким чином, активізація спортивної діяльності серед студентів ЗНУ в умовах воєнного стану потребує комплексного підходу, що поєднує інформаційну, організаційну та психологічну складові. Запропоновані заходи спрямовані на подолання виявлених проблем та створення сприятливого середовища для залучення студентів до регулярної фізичної активності як важливого компонента підтримки їхнього фізичного та психічного здоров'я під час війни.

Список використаних джерел

1. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24.12.1993 № 3808-XII (редакція від 01.01.2023). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text> (дата звернення: 21.04.2025).
2. Круцевич Т. Ю., Безверхня Г. В. Рекреація у фізичній культурі різних груп населення: навч. посібник. Київ: Олімпійська література, 2010. 370 с.
3. Maugeri G., Castrogiovanni P., Battaglia G., Pippi R. The impact of physical activity on psychological health during Covid-19 pandemic in Italy // *Heliyon*. 2020. Vol. 6, No. 6. e04315.
4. Grix J., Brannagan P. M., Grimes H., Neville R. The impact of Covid-19 on sport. *International Journal of Sport Policy and Politics*. 2021. Vol. 13, No. 1. P. 1-12.
5. Бойчук Ю. Д. (ред.) Загальна теорія здоров'я та здоров'я збереження: монографія. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 320 с.

ЖЕЛЯЗ О. А.,

здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня

ОПП «Облік і аудит»

УДОДОВА Я. В.,

к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Сучасні реалії, широке впровадження цифрових технологій та розвиток інформаційного суспільства, суттєво вплинули на організацію освітнього процесу у вищих навчальних закладах. Особливої актуальності набуває змішане навчання, яке поєднує традиційну очну форму з елементами дистанційної освіти.

Для студентів спеціальностей економічного напрямку, таких як облік і оподаткування, ефективна організація навчального процесу є особливо важливою. Вона не лише забезпечує якісне засвоєння знань, але й формує практичні навички, необхідні в майбутній професійній діяльності [1].

У цьому контексті постає потреба в аналізі переваг і недоліків змішаного навчання, а також в окресленні умов, за яких ця форма може бути максимально ефективною. Важливо також враховувати як технологічні, так і педагогічні аспекти організації навчального процесу.

Перевагами змішаного навчання є гнучкість у плануванні часу навчання, доступ до великої кількості цифрових ресурсів, можливість поєднання теорії та практики через інтерактивні форми, мотивація та самостійність, можливість навчання в будь-якому місці.

Гнучкість у навчальному процесі дає змогу студентам самостійно планувати свій час, визначати коли саме переглянути лекції, виконати завдання, брати участь у вебінарах. Завдяки цьому студенти можуть поєднувати навчання з роботою.

Розширений доступ до навчальних ресурсів надають студентам можливість працювати з електронними підручниками, презентаціями, відео, тестами тощо. Отже, студенти можуть краще опанувати матеріал, повторити його у зручний

момент або поглибити знання з теми.

Індивідуальний темп навчання дає можливість навчатися у власному ритмі тобто повертатися до складних тем або швидше проходити знайомі., а значить підвищується ефективність засвоєння матеріалу.

Покращення цифрової грамотності за допомогою використання онлайн-платформ, інструментів спільної роботи (Google Docs, Trello, Zoom тощо) формує у студентів цифрові навички, які є дуже затребуваними на сучасному ринку праці [2].

Інтерактивність та різноманіття форм навчання дозволяє поєднувати живе спілкування з викладачем (на парах) з мультимедійними засобами.

Підвищення мотивації та самостійності за рахунок більш відповідального ставлення до навчання, визначення пріоритетів та керувати своїм часом.

Можливість навчатися в будь-якому місці. Тобто можна навчатися за межами університету маючи інтернет. Для проходження курсу або виконання завдань потрібен лише інтернет та пристрій (смартфон, ноутбук чи планшет), що дозволяє навчатися навіть під час подорожей або за межами навчального закладу [3].

Але серед великої кількості зазначених недоліків можна виділити і проблемні питання, які виникають при застосуванні змішаної форми навчання. Наприклад мотивація, організація часу, соціалізація. Тобто під час дистанційного навчання у деяких студентів виникають проблеми з тим, що вони не правильно планують свій час. Іноді зустрічаються випадки, коли студенти виконують завдання в останній момент або не в повному обсязі.

Отже, для організації ефективного змішаного навчання необхідна взаємодія між всіма учасниками навчального процесу. Змішане навчання є перспективною моделлю освіти, яка поєднує переваги традиційного очного навчання з можливостями цифрових технологій. Воно сприяє формуванню самостійності, відповідальності та цифрової грамотності студентів. Для ефективного функціонування змішаного навчання необхідна належна технічна база, цифрова компетентність усіх учасників освітнього процесу, а також чітко спланована методика викладання та оцінювання знань. Організація навчального процесу повинна бути адаптивною, з урахуванням індивідуальних особливостей студентів,

рівня їх доступу до ресурсів, а також можливості підтримки з боку викладачів. Серед недоліків змішаного навчання слід відзначити зниження мотивації та проблеми з дисципліною, але їх можна уникнути за умови використання сучасних інструментів дистанційного навчання. У майбутньому змішане навчання стане новою моделлю освіти, яка буде більш гнучкою, інклюзивною та ефективною у відповідь на виклики сучасного світу.

Список використаних джерел:

1. Байдакова Л. О. Змішане навчання у вищій школі: проблеми та перспективи. *Освітній простір України*. 2021. № 2. С. 45–51.
2. Пєхота О. М. Цифровізація освіти: виклики та рішення. *Педагогічний альманах*. 2020. № 45. С. 23–28.
3. Oleksiyenko A. Higher Education in Ukraine: Emerging from Crisis. *Higher Education Quarterly*. 2021. № 75(4). pp. 423–438.

ЛЮБАСЕНКО К. О.,

здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,

ОПП «Облік і аудит»

САЄНКО О. Р.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування

ОПТИМІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ СТУДЕНТІВ У ЗАПОРІЗЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ

У сучасних умовах трансформації освіти ключовим завданням вищої освіти є не лише передача знань, а й створення умов для самореалізації студентів, розвитку їхніх аналітичних, критичних, комунікативних та цифрових навичок. Запорізький національний університет, як потужний освітній центр, активно реагує на ці виклики, впроваджуючи нові підходи до організації навчального процесу. В умовах диджиталізації, глобалізації та швидких змін на ринку праці особливої актуальності набуває оптимізація навчального процесу з урахуванням сучасних освітніх тенденцій.

Одним із провідних напрямів оптимізації навчального процесу є впровадження цифрових інструментів, які сприяють підвищенню ефективності викладання та засвоєння знань. У процесі навчання студентів спеціальності «Облік і аудит» важливо приділяти більше уваги практичному використанню бухгалтерських програм, таких як «Дебет Плюс» та «БАС». Завдяки інтерактивним завданням, симуляціям робочих процесів та кейс-методам, студенти можуть закріплювати теоретичні знання на практиці [1].

Окрім профільних програм, доцільним є глибше вивчення функціоналу офісних додатків – Word, Excel та PowerPoint, особливо тих можливостей, що виходять за межі базових навичок. Це, зокрема, формули Excel, побудова звітів і таблиць, інструменти макросів та візуалізація даних. Також корисним може бути навчання правильному використанню онлайн-інструментів для спільної роботи (Google Workspace, Microsoft Teams) [2].

Ще одним перспективним напрямом є інтеграція інструментів штучного інтелекту в освітній процес. Наприклад, впровадження ШІ-асистентів у вигляді чат-ботів для перевірки знань, автоматичного складання тестів або генерації прикладів до теми. Такий підхід дозволяє персоналізувати навчання та зменшити рутинне навантаження на викладачів [3]. Також можна використовувати ШІ для попереднього аналізу наукових текстів або підготовки матеріалів для презентацій, що сприяє формуванню у студентів навичок самостійної роботи з інформацією.

Оптимізація освітнього процесу неможлива без розширення міжнародної співпраці. Запорізький національний університет бере участь у міжнародних програмах академічної мобільності, що дозволяє студентам та викладачам обмінюватися досвідом і формувати глобальне бачення професії [4]. Особливо ефективним є залучення студентів до міжнародних наукових проєктів. Такі ініціативи не тільки підвищують рівень англомовної комунікації, а й формують міжкультурну компетентність.

Одним із дієвих механізмів може бути створення двосторонніх дослідницьких ініціатив – коли студенти ЗНУ разом із іноземними колегами беруть участь у спільних аналітичних проєктах, працюють над аналітикою економічних показників, фінансових звітів чи проблем управління витратами. Це стимулює обмін ідеями та поглиблене засвоєння теоретичних знань у міжнародному контексті.

Залучення студентів до науково-дослідної діяльності є важливим фактором розвитку критичного мислення, навичок аналітики та самостійної роботи. Для цього необхідно створити гнучку модель роботи студентських наукових груп, у межах яких викладачі виступатимуть як ментори. Регулярні наукові зустрічі у форматі дискусій, аналізу кейсів чи презентацій досліджень створять сприятливе середовище для формування дослідницької культури серед студентів [5].

Також доцільно практикувати включення науково-дослідних елементів у курсові роботи та практичні заняття. Наприклад, студенти можуть досліджувати ефективність систем обліку на підприємствах Запорізької області, аналізувати реальні фінансові звіти або моделювати податкове навантаження на малий бізнес. Участь у таких дослідженнях формує глибше розуміння матеріалу та готує до

реальної професійної діяльності.

Отже, оптимізація навчального процесу в ЗНУ повинна ґрунтуватися на інтеграції сучасних цифрових рішень, розвитку науково-дослідницьких практик і розширенні міжнародної взаємодії. Важливо, щоб студенти мали доступ не тільки до знань, а й до досвіду, до прикладних кейсів, міждисциплінарної співпраці та менторської підтримки. Саме таке середовище формує фахівців нового покоління – гнучких, мотивованих, готових до викликів ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Андрєєва Н.В. Інновації у навчальному процесі: впровадження цифрових технологій в освіті. Освітній дискурс № 2. 2022. С. 55–59.
2. Криворучко О.М. Практичні аспекти впровадження інформаційних технологій у процес підготовки економістів. Економіка та держава № 3. 2021. С. 92–95.
3. Ільїн В.В., Ткаченко Т.О. Штучний інтелект у вищій освіті: перспективи та ризики застосування. Наука і освіта № 1. 2023. С. 11–15.
4. Воронова І.С. Академічна мобільність студентів як чинник формування конкурентоспроможного фахівця. Вища школа № 5. 2020. С. 36–39.
5. Павленко І.М. Формування науково-дослідницької культури студентів у контексті модернізації освіти. Педагогіка і психологія № 4. 2022. С. 21–25.

РУДНІК О. Р.,

здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня,

ОПП «Міжнародна економіка»

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ЗНУ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Студентство – прогресивна частина будь-якого суспільства. В ході навчання здобувачі вищої освіти генерують цінні, креативні ідеї, які варто підтримувати та скеровувати у вірний напрям. Саме ефективна взаємодія студентів з викладачами вищих навчальних закладів, здатність до креативного мислення, швидкого опановування здібностей та саморозвитку – пріоритети сучасної системи освіти.

Запорізький національний університет – конкурентоспроможний вищий навчальний заклад, який формує прогресивне покоління фахівців. У зв'язку з війною університет зіткнувся з багатьма викликами, які послаблюють взаємодію студентів з викладачами, перешкоджають розвитку комунікаційних навичок між студентами, не дають відчувати студенту прямий контакт з аудиторією та розвинути навички майбутнього лідера, здійснюють демотивуючий вплив на розвиток позанавчальних компетенцій.

Вважаю за доцільне надати певні рекомендації студентам та викладачам, як можна сприяти формуванню нових освітніх можливостей в рамках Запорізького національного університету в умовах змішаного навчання.

При цьому, хочу наголосити, що ініціаторами удосконалення освітніх компетенцій мають стати ініціативні групи студентів, які оперують певними знаннями, навичками та ідеями. В Запорізькому національному університеті такою ініціативною групою може стати Наукове товариство студентів, аспірантів та докторантів (НТ САД).

НТ САД економічного факультету має всі ресурси, щоб сформувати новий вектор навчання та розвитку студентів. Роль викладачів в цьому питанні полягатиме у наданні організаційної підтримки ініціативній молоді та

інформуванні здобувачів вищої освіти про можливості участі в позанавчальній діяльності.

Тож, маю змогу окреслити перспективні напрями формування нових освітніх можливостей студентів економічного факультету ЗНУ за підтримки НТ САД.

1. Надавати можливість студентам розробляти групові проекти за їхнім освітнім напрямом.

Ефект від пропозиції: підвищення зацікавленості студентів до освітньої програми, покращення комунікативних навичок студентів, підвищення позитивного клімату в групі.

2. Активізувати «Студентські проблемні групи», які будуть спрямовані на надання пропозицій від здобувачів освіти щодо вирішення глобальних та місцевих економічних проблем, використовуючи досвід програми «Erasmus+» – «Академія культурного лідера» [1].

Ефект від пропозиції: розвиток освітніх компетенцій студентів, покращення взаємодії між здобувачами освіти, можливість вирішення практичних кейсів.

3. Активізувати на факультеті діяльність «Бізнес-інкубатору» задля практичного застосування студентами економічних знань, застосувавши при цьому досвід програми «Erasmus+» – «Creative enterprise Ukraine», «Creative business academy» [2].

Ефект від пропозиції: підвищення обізнаності студентів щодо економічних процесів та функціонування бізнесу, можливість спроектувати власну бізнес-ідею, розвиток навичок роботи в команді, розвиток вміння планування.

4. З боку викладачів: інформувати та залучати студентство до НТ САД та його проєктів.

Ефект від пропозиції: підвищення обізнаності здобувачів освіти про НТ САД та його діяльність, формування більшої кількості зацікавлених студентів у науковій та проєктній діяльності.

5. Залучати представників місцевого бізнесу до формування освітніх компетенцій студентів ЗНУ: розглядаємо можливість організації не тільки онлайн-зустрічей з представниками бізнесу, але й організацію зустрічей із провідними фахівцями безпосередньо на підприємствах (з врахуванням умов безпеки).

Проведення зустрічей із спеціалістами економічної галузі на підприємствах дозволить студентам старших курсів на практиці ознайомитись із структурою компанії та її внутрішнім устроєм, дослідити організаційну взаємодію працівників підприємства.

Доцільно зазначити, що впровадження змішаного формату навчання під час воєнного стану, з урахуванням всіх безпекових умов, може значно підвищити результативність освітнього процесу, якщо при цьому обрати вірну стратегію активізації наявних компонентів навчання в ЗНУ, а саме: ініціативне студентство, професіоналізм викладачів, партнерство з місцевим бізнесом, інновації, подолання комунікаційних бар'єрів та якісна організація освітнього простору.

Список використаних джерел

1. Міжнародні проєкти ERASMUS+. Державний університет інфраструктури та технологій. URL: <https://duit.edu.ua/international-activities/erasmus-plus/> (Дата звернення 20.04.25)
2. Програми міжнародного обміну. Офіційний сайт програми «Erasmus+». URL: <http://www.erasmusplus.org.ua/> (Дата звернення 20.04.25)

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ПОКРАЩЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Пропозиції студентів щодо організації освітнього процесу на економічному факультеті в умовах змішаного навчання

1. Оптимізація розкладу занять

Гнучкий графік

- Синхронні заняття (онлайн) проводити в зручний для більшості час (наприклад, з 10:00 до 15:00), щоб студенти, які працюють, могли приєднатися.
- Асинхронні матеріали (записи лекцій, презентації, додаткові матеріали) мають бути доступні у відкритому доступі на платформі факультету (Moodle, Google Classroom) щонайменше 7 днів.
- Чергування днів офлайн-навчання для різних груп, щоб уникнути скупчення в аудиторіях. Наприклад, одна група відвідує пари в понеділок-середу, інша – у вівторок-четвер.

Обмеження кількості пар

- Максимум 4 пари на день (особливо для онлайн-днів), щоб зменшити навантаження на зір і запобігти емоційному вигоранню.
- Великі перерви між парами (20–30 хв) для відпочинку та переключення уваги.

2. Технічне забезпечення

Стабільні платформи

- Уніфікація використання однієї платформи (наприклад, Zoom для лекцій, Moodle для завдань) замість розкиданості по різних сервісам.
- Інструкції для викладачів щодо технічних аспектів: як робити запис, як користуватися інтерактивними дошками, як організовувати групи в Zoom.

- Тестовий доступ для студентів перед початком семестру, щоб усі могли перевірити роботу мікрофонів, камер та інтернету.

Запис лекцій

- Автоматичне збереження трансляцій у загальнодоступному сховищі (YouTube-канал факультету, Google Drive).
- Можливість пришвидшеного перегляду (наприклад, функція швидкості x1.5) для ефективнішого повторення.

Доступ до інтернету

- Компенсація інтернет-трафіку для студентів із малозабезпечених сімей (наприклад, через спеціальні програми університету або державні ініціативи).
- Резервні точки доступу у корпусах (Wi-Fi в бібліотеці, холах) для тих, хто не може навчатися вдома.

3. Активізація навчального процесу

Інтерактивні методи

- Кейс-стаді з реальними економічними проблемами (наприклад, аналіз курсів валют, бізнес-симуляції).
- Групові проекти в онлайн-форматі з використанням Miro, Google Docs для спільної роботи.
- Дискусійні клуби раз на тиждень у Zoom з запрошеними експертами (випускниками, бізнесменами).

Зворотній зв'язок

- Анонімні опитування після кожного модуля (на кшталт: "Як вам темп викладання?", "Чи достатньо матеріалів?").
- Швидке реагування адміністрації на проблеми (наприклад, якщо >50% групи скаржаться на якість запису).

Менторські програми

- Старшокурсники проводять онлайн-тьюторські сесії для першокурсників (як користуватися платформами, як готуватися до екзаменів).
- Чати підтримки у Telegram/Discord для оперативних відповідей на питання.

4. Підтримка практичних занять

Віртуальні симулятори

- Безкоштовний доступ до програм типу Bloomberg Terminal, Statista, Tableau через університетські ліцензії.

- Відеоінструкції від викладачів, як працювати з цими інструментами.

Онлайн-консультації

- Додаткові "питання-відповідь" сесії перед екзаменами у форматі вебінарів.

- Індивідуальні Zoom-дзвінки з викладачами для розбору складних тем.

Спільні документи

- Використання Google Docs/Notion для групових завдань з можливістю коментування викладачами.

5. Мотивація та оцінювання

Чіткі критерії

- Рубрики оцінювання мають бути доступні до початку виконання завдання (наприклад, "20 балів – оригінальність ідеї, 30 балів – аналіз даних").

- Система автоматичного тестування (на платформі Moodle) для миттєвого зворотнього зв'язку.

Гнучкі дедлайни

- "Вікно" у 2–3 дні для здачі без штрафних санкцій (для тих, хто має технічні проблеми).

Бонусні бали

- За участь у онлайн-конференціях, вебінарах, наукових конкурсах.
- За активність у дискусіях (наприклад, +1 бал за 5 корисних коментарів на форумі).

6. Психологічна підтримка

Онлайн-групи

- Чати за курсами у Telegram для неформального спілкування.
- Тематичні канали (наприклад, "Кар'єра в економіці", "Навчання за кордоном").

Консультації психолога

- Регулярні онлайн-зустрічі зі спеціалістами (наприклад, раз на місяць).

- Анонімний чат-бот на сайті факультету для швидкої допомоги.

7. Вдосконалення матеріальної бази

Модернізація аудиторій

- Камери з функцією автоматичного відстеження викладача (як у TED-лекцій).
- Якісні мікрофони для запобігання ехо та шуму.

Бібліотека е-ресурсів

- Підписка на наукові бази даних (наприклад, JSTOR, ScienceDirect).
- Електронні підручники у відкритому доступі для всіх студентів.

Висновок

Ці пропозиції спрямовані на створення зручного, інтерактивного та справедливого навчального середовища. Їх реалізація дозволить:

- Зменшити стрес студентів і викладачів.
- Підвищити ефективність засвоєння матеріалу.
- Забезпечити рівні умови для всіх, незалежно від формату навчання.

НАПРЯМ 5. ПРОПОЗИЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

ГЕЛЬМАН В. М.,

д.е.н., професор, декан економічного факультету,
професор кафедри управління персоналом і маркетингу

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ОСВІТНІХ СТУДЕНТСЬКИХ ПРОЕКТІВ ТА ДИПЛОМНИХ РОБІТ

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) здійснили величезний внесок у соціально-економічний розвиток, зокрема процеси підвищення зайнятості та продуктивності, розширення доступу до вищої якості життя. ІКТ представляють собою електронні технології та методи, що використовуються для управління інформацією та знаннями, включаючи інструменти обробки інформації, які використовуються для виробництва, зберігання, обробки, розповсюдження та обміну інформацією [1]. За даними Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО), ІКТ «можуть сприяти досягненню загальної освіти в усьому світі шляхом надання освіти та підготовки вчителів, покращення професійних навичок, кращих умов для навчання впродовж життя та потенціалу досягнення людей, які перебувають поза формальним освітнім процесом» [2-3]. Наприклад, застосування дистанційних технологій як нового підходу до освітнього процесу, здатне вирішувати низку важливих питань. Найактуальнішою он-лайн форма навчання стала під час пандемії. Завдяки цьому не лише зберігся навчальний процес, а й вдалося запобігти поширенню захворювання серед молоді. Онлайн-навчання має важливе значення для студентів, фізична присутність яких в аудиторії ускладнена через роботу чи сімейні обов'язки, географічні обмеження, проблеми зі здоров'ям чи інші обмеження. Однак для того, щоб розробити успішні онлайн-програми, необхідно розуміти, які конкретні потреби закладу в ІКТ.

Розглянемо основні переваги використання ІКТ при написанні студентських освітніх проєктів та дипломних робіт:

1. Доступ до широкого спектру ресурсів

ІКТ надають студентам можливість доступу до великої кількості інформаційних ресурсів, таких як наукові журнали, електронні бібліотеки, бази даних та інтернет-ресурси. Це дозволяє знайти необхідну літературу, ознайомитися з останніми дослідженнями та отримати додаткову інформацію для свого дослідження.

2. Спрощення пошуку інформації

За допомогою спеціалізованих програм і пошукових систем студенти можуть швидко знаходити необхідні статті, книги, дисертації та інші джерела. Це значно скорочує час на пошук інформації та дозволяє зосередитися на аналізі та інтерпретації даних.

3. Ефективне управління бібліографією

Програми для управління бібліографією, такі як EndNote, Mendeley або Zotero, дозволяють студентам легко організовувати та формувати джерела. Вони автоматично створюють бібліографічні списки та індекси, що значно знижує ризик допущення помилок при цитуванні.

4. Підвищення якості написання тексту

Текстові редактори з вбудованими інструментами перевірки граматики, орфографії та стилю допомагають студентам покращити якість написаного тексту. Це особливо важливо для студентів, які пишуть дипломні роботи не рідною мовою.

5. Співпраця та обмін інформацією

ІКТ забезпечують зручні інструменти для співпраці, такі як Google Docs, Microsoft OneDrive та інші платформи для спільної роботи. Студенти можуть обмінюватися матеріалами, коментарями та редагувати документи в режимі реального часу, що полегшує спільну роботу над проєктом.

6. Аналіз даних та візуалізація

Інструменти для аналізу даних, такі як Excel, SPSS, Stata або R, дозволяють студентам ефективно обробляти великі масиви даних та виконувати складні статистичні аналізи. Графічні програми, такі як Tableau або Power BI, допомагають

створювати наочні візуалізації, які полегшують розуміння результатів дослідження.

7. Збереження та резервне копіювання даних

Хмарні технології забезпечують надійне збереження та резервне копіювання даних. Це дозволяє уникнути втрати інформації у випадку технічних проблем і забезпечує доступ до робочих матеріалів з будь-якого пристрою та в будь-який час.

8. Зручність презентації результатів

ІКТ надають інструменти для створення презентацій, такі як PowerPoint або Prezi, які допомагають студентам ефективно представляти результати своїх досліджень. Ці інструменти дозволяють створювати наочні, динамічні та професійні презентації, що полегшує донесення інформації до аудиторії.

Дивлячись у майбутнє, галузь готова заглибитися в наслідки нових технологій, таких як AI, AR і VR, і їх потенціал ще більше змінити освітній ландшафт. Ця триваюча метаморфоза свідчить про те, що застосування цифрових технологій в освіті й надалі залишатиметься перспективною сферою досліджень, яка потребуватиме постійної адаптації та перспективного мислення як від педагогів, так і від дослідників [4].

Таким чином, використання ІКТ в академічному та дослідницькому середовищі, зокрема при написанні освітніх студентських проєктів та дипломних робіт надає студентам безліч переваг, включаючи доступ до великої кількості ресурсів, спрощення пошуку інформації, ефективне управління бібліографією, покращення якості тексту, можливість співпраці та обміну інформацією, аналіз даних, збереження та резервне копіювання даних, а також зручність презентації результатів. Усі ці фактори сприяють підвищенню якості наукових досліджень та полегшують роботу студентів, що є важливим кроком на шляху до успішного завершення навчання.

Персональні портативні пристрої, такі як iPad та iPhone сьогодні є ключовим обладнанням в академічному середовищі, що свідчить про необхідність їх включення в розробку стратегій та інструментів ІКТ. Без підтримки ІКТ студенти матимуть обмежені можливості працювати з обсягом і складністю доступних знань та інформації. Крім того, ІКТ мають потенціал для розширення доступу до

навчання в галузі економіки в усьому світі через онлайн-курси та використання інструментів дистанційного навчання. Досягнення цього потенціалу залежатиме від розуміння поточних потреб, викликів та обмежень використання ІКТ у різних навчальних закладах.

Список літератури

1. Chandrasekhar C. P., Ghosh J. (2001). Information and Communication Technologies and Health in Low Income Countries: The Potential and the Constraints. *Bulletin of the World Health Organization*, 79(9), 850–55.
2. UNESCO “ITC in Education”. 2011. Available at <http://www.unesco.org/new/en/unesco/themes/icts/mission/>
3. UNESCO “Rankings and Accountability in Higher Education: Uses and Misuses.” Available at <http://www.unesco.org>
4. Wang, C., Chen, X., Yu, T. et al. (2024) Education reform and change driven by digital technology: a bibliometric study from a global perspective. *Humanit Soc Sci Commun* 11, 256. Available at <https://doi.org/10.1057/s41599-024-02717-y>

КУСАКОВА Ю. О.,

к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки,
природних ресурсів та економіки міжнародного туризму

УДОСКОНАЛЕННЯ ФАХОВОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ КАФЕДР ФАКУЛЬТЕТУ ЩОДО КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ

Дослідження наукової літератури щодо компетентнісного підходу у підготовці фахівців вимагає чіткого визначення цього поняття і розуміння його сутності. Погоджуємося з фахівцями Державної служби якості освіти, які стверджують, що «компетентнісне навчання – це про динамічне поєднання знань, умінь та цінностей. Лише в комплексі це дає результат. Знання в цьому випадку – не самоціль, а радше засіб формування умінь. Адже недостатньо просто засвоїти окремі знання й уміння, важливо навчитись їх застосовувати як у типових, так і в нестандартних, нових для дитини ситуаціях. Це дає змогу сформувати ціннісне ставлення до цих знань, навчитись адаптуватись та шукати шляхи ухвалення рішень у різноманітних ситуаціях». [1]

Компетентнісний підхід на економічному факультеті передбачає спрямованість освітнього процесу на досягнення результатів, якими є такі ієрархічно підпорядковані компетентності як: інтегральна, загальні та спеціальні компетенції.

У зв'язку з цим вважаю, що і викладачі повинні удосконалювати свою фахову майстерність таким чином, щоб допомагати студентам опановувати зазначені компетенції.

Відповідно до навчального плану Кусакова Ю.О. у 2024-2025 н.р. викладає такі дисципліни:

- Макроекономіка;
- Сучасні тенденції глобалізації;
- Професійно-орієнтований практикум іноземною мовою;

- Економіка, тощо.

Майже кожна з них спрямована, у тому числі, і на формування комунікативної компетентності з використанням як рідної мови, так й іноземної. Відповідно до цього у 2023 р. було відвідано курси вивчення англійської мови, успішно здано іспит РТЕ на знання іноземної мови на рівні B2.

Крім того, пройдено Школу педагогічної майстерності ЗНУ на щорічній основі задля удосконалення цифрових компетенцій, навиків викладання та інтегрування в освітній процес методів гейміфікації, сервісів WEB 2.0, покращення якості, структури та наповненості електронних курсів у СЕЗН ЗНУ.

Оскільки компетентнісний підхід передбачає використання в освітньому процесі проблемного навчання, що спрямоване на вирішення конкретних кейсів, ситуацій, направлених на розв'язання актуальних проблем та тенденцій розвитку української економіки (зокрема: європейського вектору економіки України, системне впровадження принципів сталого розвитку), у лютому 2025 р. підвищено кваліфікацію в рамках Міжнародної зимової школи «Україна – ЄС: кроки до вступу. Інтеграція аграрного сектору у європейський і глобальний економічний простір».

У зв'язку з тим, що керую практикою у здобувачів, пройдено підвищення кваліфікації на базі ТОВ «Інфоком ЛТД», яке дозволило ознайомитися з організацією роботи на підприємстві, його структурою, переліком послуг, які ним надаються, особливістю організації та здійснення ЗЕД, а також з умовами проведення виробничої практики на його базі.

Перелік використаних джерел:

1. Що таке компетентнісний підхід у навчанні – відповідає Державна служба якості освіти. 28.01.2022. URL: <https://nus.org.ua/2022/01/28/zo-take-kompetentnisnyj-pidhid-u-navchanni-vidpovidaye-derzhavna-sluzhba-yakosti-osvity/>
2. Машкова І. М. Компетентісно орієнтований підхід – складова педагогічної майстерності сучасного викладача ВНЗ. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7aebfbc6-0326-4a3e-887c-010af54485e7/content>

ПРОСКУРІНА Н. М.,

д.е.н., професор, завідувача кафедрою обліку та оподаткування

ПУШКАРЬ І. В.,

к.держ.упр., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ ПРИ ВИКЛАДАННІ ОБЛІКОВО- АНАЛІТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН ЯК ЗАСІБ АКТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Сучасні спеціалісти з обліку повинні володіти високими практично-професійними навичками, мати розвинені комунікативні якості, високий рівень емоційного контролю, бути чесними, самостійними, тактовними, відповідальними, активними, творчо підходити до вирішення завдань, уміти вирішувати проблемні ситуації та працювати в команді. З цією метою необхідно в процесі викладання обліково-аналітичних дисциплін застосовувати інтерактивні методи навчання.

Інтерактивний метод навчання означає взаємодіяти, перебувати в режимі розмови, діалогу. На відміну від активних методів, інтерактивні орієнтовані на більш широку взаємодію студентів не тільки з викладачем, але й поміж собою. Основні завдання використання інтерактивних методів:

- навчити самостійному пошуку, аналізу інформації і розробці правильного рішення ситуації;
- навчити командній роботі, а саме поважати чужу думку, проявляти толерантність до іншої точки зору; формувати власну думку, яка повинна бути обґрунтованою та спиратися на певні факти [1].

Інтерактивні методи навчання дозволяють організовувати навчальний процес таким чином, що всі студенти однаково беруть участь у пізнавальному процесі, кожен із них сприяє навчанню інших, студенти обмінюються інформацією та ідеями. Такі відносини дозволяють студентам не тільки опанувати знання, але й розвивати комунікативні навички: вміння слухати інших, оцінювати різні точки зору, брати участь у дискусіях, приймати спільні рішення, розвивати толерантність.

До інтерактивних методів відносяться: аудіовізуальний метод навчання,

брейнстормінг («мозковий штурм»); «дерево рішень»; ділова гра; майстер-класи; метод аналізу і діагностики ситуації; метод проектів; PRES-формула; публічний виступ; робота в малих групах; тренінги індивідуальні та групові (як окремих, так і комплексних навичок) а також у навчальному процесі ефективними є дискусії із запрошенням фахівців, цільове спостереження за процесом з метою виявлення його відповідності бажаному результату або заданим параметрам (моніторинг), аналіз і діагностика ситуації і на їхній основі – прогнозування, аналіз помилок [2].

Метод аналізу і діагностики ситуації. Ситуаційний аналіз полягає в тому, що слухачі, ознайомившись з описом проблеми, самостійно аналізують ситуацію, діагностують проблему й надають свої ідеї й рішення в дискусії з іншими слухачами. Залежно від характеру висвітлення матеріалу використовуються ситуації-ілюстрації, ситуації-оцінки й ситуації-вправи. Ситуаційний аналіз включає метод аналізу конкретних ситуацій, метод «кейс-стаді», метод «інциденту», розбір ділової кореспонденції («баскет-метод»).

Метод проектів. Суть методу проектів реалізує диференційований, індивідуально-творчий та активно-дієвий підходи у навчанні. Цей метод можна охарактеризувати як «навчання через діяння», коли студент безпосередньо включається в активний пізнавальний процес: самостійно формулює проблему, збирає необхідну інформацію, знаходить і порівнює варіанти вирішення проблеми, робить висновки, аналізує свою діяльність, формуючи «по цеглинках» щось нове й набуваючи нового навчального й життєвого досвіду. Робота над проектами здійснюється поетапно.

I етап. Обґрунтування проекту (формулювання мети й завдання проекту, визначення теми проекту та його соціальної значущості; організація робочих груп, розподіл завдань між учасниками проекту).

II етап – пошуковий. Студенти досліджують проблему й збирають інформацію (визначають коло джерел та здійснюють пошук необхідних відомостей; аналізують можливі варіанти вирішення проблеми); вибирають оптимальний варіант виконання проектного завдання (генерують ідеї); розробляють план роботи над проектним завданням; добирають матеріали та інструменти; вибирають форми презентації результатів проекту).

III етап – технологічний. Відбувається здійснення діяльності кожного учасника проекту згідно з планом роботи над проектним завданням (реалізація проекту); підготовка презентації результатів проекту.

IV заключний етап – презентація і захист проекту, оцінка результатів виконання проекту, колективних і особистих досягнень учасників проекту. Студенти готують портфоліо проекту, яке вміщає зміст презентації, змакетований у вигляді схем-таблиць, презентацію, рекламні буклети.

PRES-формула. Допоміжний метод навчання, спрямований на розвиток і закріплення навичок аргументування, обґрунтування й захисту власної позиції у дискусії, діалозі, під час ділових зустрічей. У цій формулі запрограмований алгоритм логічно послідовних дій: Позиція (думка) – обґрунтування – приклад – висновок (наслідок). Метод формує навички ефективної професійної комунікації, передусім вміння коротко виступити (1-2 хв.) з 4 речень, коли час на дискусію обмежений. Пропонуються типові моделі висловлювань: 1. Позиція (у чому полягає ваша точка зору) – я вважаю, що... 2. Обґрунтування – тому, що...; через те, що... 3. Приклад — наприклад, ... 4. Наслідок – ось чому...

Робота в малих групах. Навчання у співробітництві (навчання в малих групах). Навчання у співробітництві спрямоване на формування навичок командної співпраці, конструктивної взаємодії з колегами, адекватного сприйняття дій інших та власної поведінки. Американські вчені довели переваги цього методу. Вони стверджують, що коли людина, ознайомившись з новою інформацією, повинна виступати у ролі доповідача у рамках малої групи, вона засвоює у 3-5 разів більше інформації, ніж коли б вона отримала її від лектора. Крім цього, до переваг методу групової роботи можна віднести: високу ступінь відповідальності перед іншими членами команди та перед аудиторією; економію часу (студент отримує більше інформації, ніж під час звичайної доповіді); формує у студентів навички вибіркового осмислення матеріалу; формує навички взаємодії в межах нових міні колективів; робота у команді сприяє соціалізації студентів; розвиває вміння аналізувати, синтезувати, створювати новий продукт; формуються навички презентувати результати самостійної роботи та навички поєднання презентації і дискусії.

При роботі у малих групах, кожна група отримує своє завдання, яке є складовою частиною теми, що вивчається. Навчальне завдання для малої групи може бути різноманітним за темою, рівнем складності та характером. Студент пробує зробити щось своє разом з членами групи та з допомогою викладача. Якщо робота у групі організована правильно, то досягається синергетичний ефект: внаслідок об'єднаних командних зусиль досягаються вагоміші результати, ніж коли її члени працюють індивідуально. Метод роботи у малих групах є складовою частиною інших навчальних технологій, він використовується у ситуаційних вправах, дискусіях, презентаціях, ділових іграх. Результати треба представити у вигляді доповіді-презентації.

Разом із тим, треба пам'ятати, що існує і ряд недоліків даної форми роботи, а саме: ризик засвоєння неправильної інформації; неоднакове відповідальне ставлення до підготовки презентації; складний матеріал, що потребує значної роз'яснювальної роботи, деякі студенти можуть відігравати пасивну роль; нездорова боротьба за владу у групі, студентам не завжди подобається, що оцінка кожного окремого учасника залежить від спільної роботи всіх членів команди, а не від індивідуальних результатів окремої особи. Щоб уникнути даних недоліків необхідна велика підготовча робота викладача: чітко окреслити задачі, забезпечити студентів необхідними матеріалами; заохотити та проконтролювати, і за потреби скорегувати їх дії.

Застосовуючи методи роботи у малих групах, можна значно підвищити інтенсивність аудиторної роботи, навчити студентів працювати в колективі, стимулювати інтерес до майбутньої професії. Про це свідчить і досвід даної форми роботи при розгляді проблематики аналізу ефективності управління капіталом на основі консолідованої фінансової звітності та на основі МСФЗ при вивченні курсу «Основи фінансового аналізу».

Отже, інтерактивне навчання – це специфічна форма організації пізнавальної діяльності, яка спрямована на створення комфортних умов навчання, за яких кожен студент відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність. Тому, в основу всіх новацій, які визначають та впливають на рівень викладання обліково-аналітичних дисциплін, передусім мають бути покладені інтерактивні методи

навчання, які є одним із найважливіших напрямів удосконалення фахової підготовки спеціалістів з обліку та аудиту, що відповідає сучасним вимогам та потребам замовників кадрів.

Список використаних джерел

1. Антюшко Д.П., Володавчик В.С., Сєногонов Л.І. Інтерактивні методи навчання у вищій школі: монографія. Харків : Вид. Іванченка І.С., 2022. 189 с. URL: <https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/8988.pdf>
2. Стовпник Н.М., Андріяшик О.Р. Використання інтерактивних методів навчання у вищій школі. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 20. Т. 3. 2020. С. 43-46. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/20/part_3/11.pdf

**ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА В ЗНУ:
ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ОЧИМА СТУДЕНТІВ
ЕКОНОМІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ**

*Матеріали науково-методичного семінару,
м. Запоріжжя, 23 квітня 2025 р.*

Коректор Кусакова Ю. О.

Запорізький національний університет
69600, м. Запоріжжя, МСП-41
вул. Університетська, 66